

Sverigekontakt

En tidning för all världens svensktalande | Nr 2 • juni 2008

Riksföreningen
Sverigekontakt

100 år

Intresseanmälan

Riksföreningen Sverigekontakts jubileumsfest den 29 november 2008

För att fira Riksföreningen Sverigekontakts 100 år planerar vi en jubileumsfest på Börsen i Göteborg. Den kommer att gå av stapeln lördagen den 29 november. Vi hoppas att vår höge beskyddare H.M. Konungen kommer att delta. Det kommer att bli en utsökt middag tillagad och serverad av personal från en av de bästa restaurangerna i staden. Underhållning kommer också att bjudas. Priset för kvällen kommer att bli ungefär 1000 kronor. Vi planerar också att ordna en kulturell utflykt dagen efter. Mer om detta senare. För vår planering skulle det vara bra om vi kunde få en intresseanmälan redan nu med nedanstående uppgifter:

Till: Riksföreningen Sverigekontakt, Box 53066, 40014 Göteborg, eller
info@sverigekontakt.se

Namn:

Medföljande person(er):

Postadress:

E-postadress: Telefonnr:

Födda

En måsunge, på taket till Dicksonsgatan 6. Ungen har nu ramlat ner på kontorets gräsmatta men är vid god hälsa och växer varje dag. Föräldrarna övervakar situationen uppifrån skorstenen och hämtar då och då en liten fisk som föda.

Sverigekontakt

utges av

Riksförningen Sverigekontakt

*

Riksförningen Sverigekontakt har medlemmar över hela världen som talar svenska och är intresserade av Sverige, svenskt språk och svensk kultur. Föreningen är en ideell organisation med ursprungligt ändamål att hjälpa svenskar och svenskättlingar i utlandet att bevara kontakten med det gamla landet. Numera är verksamheten framför allt inriktad på att främja det svenska språket i världen.

Redaktör och

ansvarig utgivare: Lars Björkman

Layout: Anette Hermansson

Tryck: Mediaprint Uddevalla AB, 2008

Foto: Lars Björkman där ej annat anges

ISSN 0346-2439

Riksförningen Sverigekontakt

Box 53066

SE-400 14 Göteborg

Tel. 031-81 86 50

Fax 031-20 99 02

info@sverigekontakt.se

Besöksadress: Dicksonsgatan 6

Postgiro: 4 05 80 - 3

Bankgiro: 420-5670

Sverigekontakt 2/2008

95:e årgången

Lösnummer pris 7:50.

För ej beställda manus ansvaras ej.

www.sverigekontakt.se

Omslag: Sommarlov är här.

Nybakade studenter badar i

Poseidons brunnskar på

Götaplatsen, Göteborg

Från Dicksonsgatan

SOMMAREN HAR KOMMIT. ”Den blomster-tid nu kommer...” har sjungits vid många skolvslutningar. Glada nybakade studenter har firat vilket illustreras på denna tidnings omslag. Sverige hade en flera veckor lång period av värme och torka som nu tycks vara till ända. Men i mitten på juni kunde vi läsa i tidningarna att torkan hotade färskpotatisen och andra jordbruksprodukter. Nu tycks vi vara tillbaka till mera normala sommarförhållanden med svalka och skurar och ibland strålände sol. På en del håll skall det bli regn till midsommar och på andra uppehåll säger väderoraklen men de är ju ofta alltför pessimistiska. Det blir säkert tillräckligt fint för att man skall kunna dansa runt midsommarstången och det kan ju sedan vara rätt mysigt att äta sill, färskpotatis och jordgubbstårta när regnet smattrar mot glasverandans tak.

Den senaste tiden har vi på föreningen ägnat åt planering. Naturligtvis planerar vi inför 100-årsjubileet som skall firas den 29 november på Börsen i Göteborg. En särskild jubileumskommitté med överstyrelseledamoten Angela Falkengren, förre generalsekreteraren Lennart Limberg och undertecknad är tillsatt. Vi hoppas många kommer till festen och skulle uppskatta om vi kunde få in en intresseanmälan så snart som möjligt. Fredagen den 13 juni blev vi förskräckta när vi slog upp Göteborgsposten och läste att Börshuset har allvarliga sättningsskador vilket kan leda till att byggnaden stängs under ett helt år. Efter kontakt med den ansvarige fick vi det lugnande beskedet att de stora reparationsarbetena inte skulle komma igång de närmaste två åren.

Vi planerar också, tillsammans med rektor Jan-Evert Halldin och den kursansvariga Gunilla Forsman, inför sommarens internationella kurs i svenska på Billströmska folkhögskolan på Tjörn. Det tycks bli fler deltagare än tidigare. Just nu har vi ansökningar från fler än 45 personer i 25 länder. Den största gruppen kommer som vanligt från Tyskland med ryssarna på andra plats men sedan kommer enstaka personer från en massa olika länder. I år

har vi, genom bidrag från Oscar Ekmans Stiftelse för Sverige i Utlandet, kunnat dela ut några stipendier till svenskättlingar i USA och Tyskland att få delta i kursen.

Bidrag från Oscar Ekmans Stiftelse för Sverige i Utlandet har också möjliggjort stipendier för barn bosatta i utlandet som läser kompletterande svenska och ofta har en förälder som inte är svensktalande att delta i Sparrevikens sommarläger. Vi kontaktade över 100 skolor för kompletterande svenska och fick många trevliga brev från föräldrar som ville att deras barn skulle få förbättra sin svenska, vistas bland svenska barn i en trevlig svensk miljö och ha ett roligt och aktivt sommarlov. Vi sträckte ut våra resurser och kunde ge sju barn lägerstipendier innan vi var tvungna att dra en gräns.

Höstterminens folkhögskolestipendier har nu också utsetts. De kommer från Rumänien, Slovenien, Polen, Japan och Gambia. Vi har avtal med flera folkhögskolor i olika delar av landet så att de studerande får undervisning, mat och husrum av skolan och ett stipendium i pengaform från Sverigekontakt för övriga utgifter under terminen. Ett undantag från denna regel har vi i år för en japanska som önskade studera svensk design på en folkhögskola. Hon får själv betala för mat och husrum. Folkhögskolorna brukar uppskatta att få ta emot de här stipendiaterna som genomgående är duktiga inte bara i det svenska språket utan också är mycket ambitiösa och villiga att lära sig så mycket som möjligt under terminen. De blir ofta goda exempel för andra folkhögskoleelever.

Nu börjar kansliet ställa in sig på sommartid. Vi håller stängt under de tre första veckorna i juli och sedan hoppas vi att det kommer många besökare som är i Sverige på semester och som vill komma och prata med oss och kanske ta med någon svensk bok tillbaka. Vi på kansliet önskar alla medlemmar och läsare en skön och givande semester.

Lars Björkman
generalsekreterare

En vacker vårhelg i maj höll Riksföreningen Sverigekontakt årsmöte i Finland. Som framgår av en särskild rapport i detta nummer av tidningen var förhandlingarna, liksom alla tillresande medlemmar, förlagda till Hanaholmen, medan den avslutande söndagsutflykten gick till Borgå.

Årsmötet skall enligt stadgarna hållas i Göteborg men kan om särskilda skäl föreligger flyttas till någon annan ort. I praktiken har det ofta blivit så, att någon lokalförening bjudit in till årsmöte. På det viset har föreningens medlemmar, efter återkommande mellanspel i Göteborg, i tur och ordning kunnat gästa lokalföreningarna och få en direktupplevelse av den miljö som dessa normalt verkar i. Av allt att döma har också lokalföreningarna uppfattat denna ordning som en stimulans för det egna arbetet. På så vis har årsmötena vid sidan av sina självklara uppgifter – att säkerställa medlemmarnas juridiska och demokratiska roll – blivit ett hjälpmedel att fördjupa sammanhållningen och informationsflödet inom föreningen.

När årsmötet nu var förlagt till Finland tyckte vi oss kunna konstatera liknande effekter. För våra medlemmar i Finland är resan till årsmötet vanligen en ganska vidlyftig affär, vare sig vi hörssammar stadgarnas grundläggande påbud och håller oss till Göteborg eller flyttar runt i Sverige. Nu blev det tillfälle att återknyta kontakten med gamla vänner, som av antydda skäl kanske inte haft möjlighet att närvara så ofta under senare år. I Borgå hälsades bussen till yttermera visso av Ann Sandelin, som bor där och som tidigare under en period varit ledamot av överstyrelsen och därvid lämnat viktiga bidrag till föreningens skötsel.

Särskilt generalsekreteraren och jag

själv kände oss i hög grad hemma på Hanaholmen. Vi hade bara några veckor tidigare varit där för att delta i det 60-årsjubileum som Svenskläraryöreningen i Finland då firade. Med denna förening har vår egen som bekant ett vid det här laget väletablerat och välutvecklat samarbete, som vi från vår sida sätter stort värde på. Jubilaren visade sig som väntat också vara mycket vital, och vi önskar Svenskläraryöreningen lyckosam fortsättning och ser fram emot ett gott samarbete även härnäst.

I Finland förbereder man nu som bäst det s.k. märkesåret, som infaller nästa år. Detta avses befästa minnet av 1809, det år då Finland skildes från Sverige till följd av kriget mot Ryssland 1808–1809. Dessförinnan hade Finland varit en del av det svenska riket sedan urminnes tider. Skilsmässan mellan Finland och Sverige hade således en helt annan framtoning än upplösningen av unionen mellan Sverige och Norge år 1905, en union som ju endast hade varat sedan 1814, och som avslutades efter en folkomröstning i Norge med nästan enhälligt utfall. Norge blev en fullständigt autonom stat för första gången sedan medeltiden.

I Finlands fall var det helt annorlunda. Från att ha utgjort ”den östra rikshalvan” i det svenska riket blev det ett storfurstendöme inom tsarens ryska rike. Finland särbehandlades emellertid i många avseenden och behöll i mycket sin karaktär från den svenska tiden. Bland annat byggde man vidare på den svenska lagtraditionen, och svenskan behölls ett tag som administrativt språk. När Finland blev självständig republik efter första världskriget fick svenskan också status som officiellt språk tillsammans med finskan.

Sedan dess har villkoren för svenskan i

Finland förändrats i många avseenden. Den del av befolkningen som räknar svenska som sitt modersmål krymper hela tiden i förhållande till den finsktalande majoriteten. Samtidigt är det många finskspråkiga som lär sig svenska redan i skolan. Genom vårt samarbete med Svenskläraryöreningen i Finland kommer vi ofta i kontakt med dessa skolor och tycker oss finna en större entusiasm inför svenskstudier än vad man kunde vänta. I samband med märkesåret satsar man i Finland också särskilt på kunskaperna i svenska. Ett särskilt nätverk med beteckningen Svenska.nu har skapats, och dess uppgift är att främja svenskans ställning i Finland.

Så länge man på finländskt håll själv anser sig ha nytta av svenskan är det naturligt för vår förening att ge understöd i olika former. Det fanns således i högsta grad särskilda skäl till att detta år hålla årsmötet på annat håll än i Göteborg – och att välja Finland som mötesplats. Vi hoppas på snart återseende och tackar lokalföreningen för de trevliga arrangemangen.

Tills vidare ber jag att få önska alla medlemmar och samarbetspartner en god sommar!

Bo Ralph
ordförande

Foto: Helena Paulin-Sjöberg

På äventyrlig resa till årsmötet i Finland

Sandels han satt i Pardala by
åt frukost i allsköns ro.

"I dag, ett slaget, blir striden ny,
det ska gälla vid Virta bro. –
Herr pastor, jag låtit kalla er hit. –
Var god, foreller en bit!"

Den även i övrigt rikliga frukostbuffén på Hanaholmens finsk-svenska kulturcentrum utanför Helsingfors har utökats med ett särskilt bord med general Sandels frukost, den som han avnjöt under finska kriget 1808–09, då "den ryska klockan var ett". Nästa år blir det ju 200 år sedan Finland skildes från Sverige, ett minne som man uppmärksammar flitigt i Finland. Inte minst har J.L. Runebergs diktsamling "Fänrik Ståls sägner" fått ett uppsving. På Hanaholmen uppmärksammas diktaren av en utställning av alla de konstverk, som tillkommit för att illustrera dikterna.

Vi som läste Fänrik Stål i skolan känner ju igen Albert Edelfelts illustrationer till dikterna. Men också andra finska konstnärer har inspirerats av dessa nationalromantiska dikter, t.o.m Helene Scherfbeck som målat den unge Wilhelm von Schwerin på dödsbädden, 15-åringen som dog en hjältes död. Krig är lika grymt i alla tider!

Riksföreningen Sverigekontakts årsmöte hade i år förlagts till Finland, därav ovanstående möte med den dåtida finsk-svenska arméns generaler och soldater. Krigets resultat blev som alla minns att Finland blev ett storfurstendöme i Ryssland.

Som vanligt när Sverigekontakt har sina årsmöten omgärdas dessa med ett kunskapsrikt program. I Göteborg insisterade några medlemmar på att åka till den gamla svenskstaden Åbo, när vi ändå var på den sidan Östersjön. Lokalföreningens energiska ordförande Angela Falkengren tog på sig att organisera resan, trots att hon inte själv kunde åka med. En grupp på elva personer från Malmö, Göteborg och Västervik sammanträdde i Stockholm och tog nattfärjan över till Åbo, där vi åt en middag och sov gott, en medresenär så gott att han höll på att återvända till Stockholm utan att ens ha stigit i land.

Terminalen i Åbo höll på att repareras så den utlovade frukosten höll på att torka inne. Men tack vare en heroisk insats av Sven-Olof Nilsson från Västervik ordnade det sig (hur han bar sig åt vet jag inte). Visserligen fanns det inte smörgåsar till alla men vadå – man kan ju dela! Det var inte slut på dagens äventyr men först fick vi en mycket fin guidad busstur i Åbo med bl.a. besök i Domkyrkan, där

Ordföranden leder årsförhandlingarna.

drottning Karin Månsdotter vilar. Efter Eriks död fick hon en gård i Finland så hon kunde försörja sig och sina barn. Själv ligger Erik XIV begravd i Västerås, dit man för ett antal år sedan ville få Karin också. Men då sade finländarna nej. Man ville behålla sin enda kunglighet.

Efter ett par timmars promenad och lunch i det soliga Åbo blev det så dags att ta buss till Helsingfors. Fel buss visade det sig. Det fanns ett annat bussbolag som gick från samma plats på samma tid. Men alla bussar bär till Rom, så efter en stunds palaver av ekonomisk natur kom vi slutligen fram till Helsingfors. Där hade man så när satt oss på en buss till annat Hanaholmen, långt norrut.

Till slut kom vi i alla fall fram till Esbo, där byggnaden låg mycket vackert längst ut på en udde. Ganska trötta och hungriga checkade vi in och möttes i res-

taurangen, där vi trots vi skulle vara ensamma, av hela överstyrelsen samt personalen från Dicksonsgatan som redan smorde kråset.

Lördagens förmiddag utnyttjade många till att åka in till Helsingfors, där man besökte den gamla fästningen Sveaborg eller Klippkyrkan eller handlade på Salutorget. Överstyrelsen sammanträdde. På eftermiddagen hölls så årsmötesförhandlingarna, som leddes av ordföranden Bo Ralph med generalsekreteraren Lars Björkman som bisittare och protokollförelse, Bosse och Lasse benämnda.

Därefter bjöd den finska föreningens ordförande Raija Lehto till bords, en mycket glad och god middag med en huvudrätt bestående av gäddfärs, uppfiskad ur någon av de tusen sjöarna kan man tänka.

Så avslutades årsmötet 2008 med söndagens utfärd till Borgå, Johan Ludvig Runebergs stad, där hans hem nu är ett museum. V. häradshövding Kaj Erik Rosendahl ledde oss på en mycket intressant rundvandring i det gamla Borgå. I kyrkan står tsar Alexander I staty, inte som segrare utan därför att han gav Finland autonomi och en egen lantdag. Dittills hade de finska riksdagsmännen åkt till riksdagen i Stockholm.

Efter en mycket givande veckohelg i vårt östra grannland, med vilket vi fortfarande har mycket gemensamt, blev det dags att säga adjö till våra finlandssvenska medlemmar, som vi i vanliga fall inte träffar så ofta.

*Ina Nordquist
inanordquist@hotmail.com*

V. häradshövding Kaj Erik Rosendahl guidar i Borgå.

Föreningens lokaler

Inför Riksföreningens 100-årsjubileum i december 2008 pågår sammanställningen av en historik. Det är många trådar som skall vävas ihop till den brokiga bild, som kan ge vår tids medlemmar en föreställning om tidigare generationers ansträngningar. Ett tema som träder fram är föreningens sökande efter ändamålsenliga lokaler och det har varit många turer innan vi hamnade på Dicksonsgatan 6.

Föregångare

Inledningsvis hade föreningen minimala inkomster, ingen anställd personal och inga egna utrymmen. Allt ägde rum hemma hos föreningens grundare och hans hustru, Enni och Vilhelm Lundström, som då bodde på Sprängkullsgatan 17 i Göteborg. Eftersom Vilhelm var professor i latin vid Göteborgs högskola kunde dess lokaler användas vid styrelsens sammanträden och vid årsmöten. Detta var naturligtvis ingen praktisk lösning, men det var den som stod till buds just då. Vilhelm Lundström, som under föreningens första femton år var den sekreterare som skulle bestyra allt, har själv i en öppenhärtig kommentar skildrat svårigheterna: ”– det var inslagning av korsband, frimärsklistring, adresskrivning, lagring av årsböcker och annat tryck, städning och renhållning av de massor av papper och böcker, handlingar och skrifter, som så småningom började att göra vårt hem halvt obeboeligt ... En förtvivlans autodafé då och då lät nog tyvärr även åtskilligt för framtiden värdefullt material försvinna för alltid. Men vad var att göra? Sjalva kallade vi oss alls icke Riksföreningens ledare, utan dess ”dräng och piga”, och i långa år kommo vi därmed sanningen närmast!” (Hämtat ur föreningens tidning *Allsvensk Samling* 1/10 1923.)

År 1912 öppnade sig en möjlighet att på samma adress som sekreterarens hyra ett separat rum, som blev Riksföreningens första lokal. Hyran var 20 kr. per månad, men glädjen blev kortvarig och redan efter ett år var man tillbaka till det gamla, så att böcker, tidningar, korrespondens, arkiv och medlemsregister förvarades hemma hos sekreteraren, eller i värsta fall på Högskolans vind.

När Göteborgsutställningen 1923 planerades fick Vilhelm Lundström gehör för sin idé att i en Utlandssvensk avdelning presentera svensk kultur utanför Sverige. I det förberedelsearbete som vidtog beviljade den kommunala utställningsstyrelsen kontorslokaler och personal. Då kunde Riksföreningen komma in och dela lokaler och personal med den

Riksföreningens kontor på Lilla Torget 1. Bilden är tagen vid invigningen av Jonas Ahlströmers skulptur 1905.

Utlandssvenska utställningens sekretariat.

En gemensam lokal om två rum hyrdes på Aschebergsgatan 37 och den 10 april 1917 kunde föreningens styrelse för första gången sammanträda i egna lokaler. Kontoret hade anställt ett skrivbiträde med en lön på 70 kr. i månaden, varav alltså hälften skulle betalas av Riksföreningen.

Utställningssommaren 1923 närmade sig och Riksföreningen planerade samtidigt för ett Allsvenskt ting i Göteborg, med deltagare från tio länder, samt en Sverige-Amerika-vecka. Större lokaler behövdes inför dessa parallella kraftanstängningar. Från den 1 januari 1923 hyrdes fyra rum i det Wijkska huset på Lilla torget 1. Årshyran var hög: 3.000 kr., men då ingick lyse, värme och städning. Även sedan Göteborgsutställningen, med dess sidoaktiviteter, var avklarad blev Riksföreningen kvar på denna adress i ytterligare några år.

Vilhelm Lundström hade blivit akut sjuk under våren 1923 och lämnat ledningen för Riksföreningen. Enni Lundström var också överanstängd och lämnade posten som redaktör för *Allsvensk Samling*. Det var alltså uteslutet att föreningen skulle kunna flytta tillbaka några av sina aktiviteter till makarnas bostad, eller till Högskolans lokaler. Föreningen hade efter det första världskrigets slut expanderat kraftigt och skaffat sig flera anställda. Framgångarna gjorde att man började se sig om efter ett eget hus. Utlandssvenskarnas utställning hade packats ihop och förvarades i en kontorsbyggnad i Göteborgs Frihamn och drömmen var naturligtvis att kunna presentera samlingarna i ett eget museum. Men varifrån skulle man få pengar. det. En fond för Utlandssvenskarnas hus hade inrät-

tats och ett första bidrag kom från en medlem i Sydafrika, men insamlingsresultaten var blygsamma.

Eget hus

Under våren 1924 beslöts att föreningen skulle lämna en ansökan till Kungl. Maj:t om tilldelning av statliga lotterimedel. Anskaffandet av lokaler för en utställning av samlingarna var en viktig motivering för denna anhållan. Landshövding Oscar von Sydow, sedermera ordförande i föreningen, skulle yttra sig över ansökan och krävde in uppgifter om Riksföreningens ekonomiska ställning ”och dess möjligheter att komma ur innevarande svårigheter...”. Ekonomin var som vanligt mycket ansträngd.

Hösten 1926 beviljades Riksföreningen 228.000 kr. ur statliga lotterimedel, varav hälften skulle användas för att skaffa varaktiga lokaler. Den kvarvarande delen fick användas för verksamheten med en femtedel om året, sålunda 22.800 12 kr. vardera för åren 1927 till 1931.

Hösten 1927 inköptes fastigheten Kungssportsavenyen 3 av dir. Claes Andersson för 170.000 kr. med tillträde den 15 november. I samband med köpet togs ett inteckningslån på 85.000 kr. och därmed skapades också ett utrymme för nödvändiga reparationer och för möblering av lokalerna.

I första våningsplanet inrymdes föreningens expedition, som bemannades av en ombudsman, tillika redaktör för tidningen, en kassörska, en ansvarig för medlemsregistret och två skrivbiträden. Därtill tjänstgjorde tre springpojkar, som huvudsakligen sysslade med distributionen av *Allsvensk Samling* (464.000 korsband om året). På andra våningen återfanns Utlandssvenska Museet. Den

tredje våningens stora hyreslägenhet hyrdes ut till privatpersoner, den lilla disponerades av en fastighetsskötare.

Det egna huset gav Riksföreningen en fast punkt, men kom också att styra den fortsatta verksamheten. Resurser bands till en del i det utlandssvenska museet, som endast hade begränsade öppningstider. En tanke bakom Utlandssvenskarnas hus var att återbesökande svenskar skulle känna huset som sin första anhalt vid ankomsten till Sverige, men dessa drömmar förverkligades inte. Redan i mitten av 1930-talet diskuterade föreningens ledning möjligheterna att minska lokalkostnaderna. Museet var utrymmeskrävande och om utställningen kunde överföras till något annat av stadens museer skulle expeditionen flyttas upp en trappa och en del av fastigheten kunde hyras ut till affärsverksamhet.

Byte av fastighet

Hösten 1942 förverkligades tankarna på en mindre fastighet. Teatergatan 4, ett hus i samma kvarter, skulle bli ledigt och genom en snabb affär köptes denna något mindre fastighet för 165.000 kr. Samtidigt utbjöds Kungsportsavenyen 3 till försäljning och det begärda priset på 310.000 kr. betalades av Husqvarna Fabrikslager AB. Den nya fastigheten behövde repareras, men överskottet vid detta husbyte blev omkring 100.000 kr., vilket gav Riksföreningen en ekonomisk respit, som dock skulle bli kortvarig. (Andra världskrigets dyrtider ansträngde föreningens finanser och samtidigt ville man sända materiell hjälp till landsmän i nöd. Hjälpen till Finland under kriget hade hög prioritet.)

Efter inflyttningen 1943 skulle Teatergatan 4 bli Riksföreningens fasta punkt

under 45 år. Nu infördes också den bestämmelsen att kontorschefen ålades att bo i fastigheten och på så sätt kom man alltid att ha en betalande hyresgäst i lägenheten på tredje våningen. På andra våningen inrymdes expeditionen och i bottenplanet fanns ett stort rum för styrelsesammanträden, ett par små packrum för posten samt två biblioteksrum. Arkivet förvarades i källaren.

Det stiligaste med huset var en mäktig spiraltrappa som intog en central plats och som belystes av en lanternin på taket. Fastigheten var ändamålsenlig och tjänade föreningen väl i flera decennier. Posten hade vi mitt över gatan och banken endast ett kvarter bort.

I början av 1980-talet ordnades Riksföreningens samlade papper och flyttades till största delen över till Landsarkivet. Det lediga källarutrymmet kunde hyras ut till ett konstgalleri, som blev ett galleri med kaffeservering, som blev till ett kafé med matservering och slutligen var på väg att bli restaurang. När föreningens ekonomi på nytt blev mycket ansträngd undersökte vi möjligheterna att hyra ut vinden eller bottenvåningen för andra aktiviteter, men revisorerna avrådde. Fastigheten var skattebefriad eftersom den användes för allmännyttiga ändamål och med en omfattande uthyrning av lokaler skulle skattefriheten gå förlorad.

Ny chans

Våren 1988 öppnades en ny möjlighet för Riksföreningen att göra om tricket från 1942: att byta en stor fastighet mot en något mindre och därmed frigöra kapital som kunde satsas på verksamheten. Av förre Volvochefen Gunnar Engelaus sterbhus köptes ett hus i Lorensbergs vil-

lakvarter bakom Götaplatsen, ett centralt läge, men ändå, med kvarterets många trädgårdar, en lummig idyll. Som en kuriositet kan nämnas att en av de första innehavarna till detta hus på Dicksonsgatan 6 var direktör Bernhard Lindelöf, som satt i Riksföreningens styrelse. Han var ansvarig för den lyckosamma insamling, som föreningen gjorde i samband med sitt 10-årsjubileum 1918.

Samtidigt som vi stod med ett nytt hus utbjöds Teatergatan 4 till försäljning och eftersom det fanns flera intressenter drog budgivningen ut på tiden.

Medlemmarna i styrelsens arbetsutskott lämnade Sverige för att delta i den resa till USA som Riksföreningen anordnade med anledning av Delaware-jubileet, *New Sweden -88*. Vår ordförande Olof Ericson hade hela tiden kontakt med vår fastighetsmäklare i Göteborg och då vi kom till Philadelphia kunde arbetsutskottet sammanträda i samband med en lunch på restaurang *The Bookbinder* och fatta det slutliga beslutet om kontraktsskrivning.

Till skillnad från 1942 kunde överskottet från fastighetsförsäljningen inte omedelbart användas för verksamheten i föreningen. År 1956 hade Riksföreningens fonder sammanförts i en stiftelse och där ingick också fastigheten. Pengarna stannade alltså i stiftelsen, men avkastningen kunde disponeras av föreningen.

För tredje gången tog vår förening över en privatbostad och gjorde om den till sin expedition och kontor. Vissa utrymmen kunde dock användas i sitt tidigare skick. Biblioteket fick fortsätta att vara bibliotek och köket blev ett alldeles utmärkt personalrum och lunchrum med kyl och frys samt spis och diskmaskin. Dessutom kan det användas som sammanträdesrum. Lokalföreningen i Göteborg har regelbundet sina styrelsemöten där.

På tredje våningen finns en lägenhet om tre rum och kök, som under 20 års tid har använts av Göteborgs universitet eller Chalmers Tekniska Högskola som gästforskarbostad. En lång rad internationella vetenskapsmän har trivts under takåsen på vårt hus, men har samtidigt fått släpa mat och förnödenheter uppför den trånga spiraltrappa, som leder till våningen.

Inför vårt 100-årsjubileum genomgår fastigheten nu en del nödvändiga reparationer och en uppsnygning. Alla när vi den förhoppningen att föreningen länge ännu skall kunna njuta av sitt vackra hus och sin fina trädgård på Dicksonsgatan 6.

Kungsportsavenyn 3.

Lennart Limberg
lennart.limberg@sverigekontakt.se

Öglor eller icke öglor

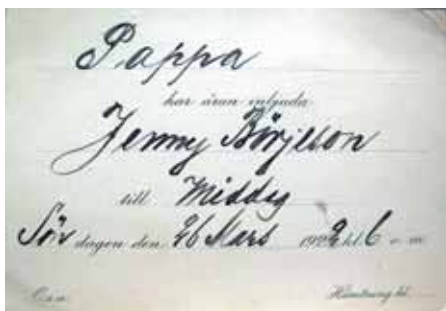
Om kalligrafi, SÖ-stilen och kyrkböcker

De är inte fler än tjugonio i svenskan, bokstäverna, tecknen som överför vårt talade språk till läsbar text. De alfabet som bygger på fonetiska principer har just omfattat så många: drygt 20, knappt 30, ibland så få som 16 – som det nordiska runalfabetet.

”Pennan och pappret”, skrivmaterialet och skrivredskapet har skiftat: sten, trä, vax, sand, papyrus, pergament, papper, digital samlingsenhet. Mejsel, kniv, stylus, fjäderpenna, pensel, kulspetspenna, tangentbord.

Att det skall vara så svårt att få till dessa få tecken i en skön form!

Jag har kommit att syssla en del med handstilar på sistone – vi befinner oss i familjen i en intensiv släktforskningsfas och läser med kisande ögon och varierande storleksjusteringar födelse- och dödsböcker, husförhørsanteckningar och äktenskapsregistreringar i digital form. Anteckningar gjorda med olika skicklighet, ibland lättlästa, ibland i slarvig frakturstil, där texten framträder först efter lång ansträngning.

De många familjebreven från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet som har sparats i lådor och kuvert är av ett annat slag vad handstilen beträffar – här finns en formglädje och formsäkerhet som imponerar och förvånar. Min morfar fick som 14-årig konfirmand uppdrag att skriva kyrkböckerna i Onsala på grund av sin vackra handstil – jag vet inte var man nu skulle kunna uppbringa en gosse i den åldern med samma färdighet i hela norra Europa – möjligen i Kina eller Japan, där kalligrafi är en obruten konst- art i den piktografiska traditionen, med ett tecken för varje ord, där skrivkonst och bildkonst överlappar, där skrivande är kontemplation och skapande.

Att kunna skriva vackert var länge viktigt – och möjligt med de släta underlagen pergament, papyrus och papper. Inom den romerska administrationen, inom islam och i de medeltida klostren fanns kalligrafi som utsökt konst. Numera lever den möjligen kvar i den per-

sonliga namnteckningsdesignen, där rang, värdighet och märkvärdighetsmarkeringar ofta syns i extra slängar och streck, storlek och pynt.

Finns det en stil, ett grafiskt uttryck för varje tid? Ja, men ändringarna sker med långa mellanrum och förlagorna gäller länge: Den feniciska skrift som grekerna för 3000 år sedan transformerade till fonetisk, med ett ljud per tecken, förvandlades i sin tur till dels ”vårt” latinska alfabet och dels senare till det kyrilliska. Ur det latinska utvecklades det karolinska, minuskeln, den runda formen som fortsatte i renässansens italienska humaniststil men även under 1200-talet i den gotiska, med spetsigare former, som fick sin fortsättning i frakturstilen, senare kallad den tyska.

Dessutom fanns den variant som passade sig för hårt skrivunderlag som trä eller sten – runorna.

När min farmor sökte in till folkskollärarseminariet i Falun 1903 var ett inträdeskrav att man som skrivstil behärskade både den latinska stilen och frakturstilen. Välskrivning fanns länge som eget ämne i skolan. Som fyrtiotalist tror jag att jag delar minnesbilderna med många: bladen med lutningsrader och det hisnande ögonblicket när man sänkte den bläckdoppade stålpenan ner mot pappret och hoppades att plumpen inte skulle hinna före bokstavsformen. Det var viktigt med bindning, lutning, storlek, vackra versaler, harmoniska ögleformer. Läslighet, rytm, så småningom personlighet. Ämnet välskrivning försvann in i modersmålet/svenskan, men träningen och förlagan såg likadana ut fram till sjuttioalet.

Då hände något.

Det är märkligt vad detta sjuttioal innebar i strukturhänseende på många områden:

Orangeblommiga tapeter, utsvängda jeans, syntetpolos, mängdlära – och en ny handstil inspirerad av den engelska italic-stilen. Här kom den att kallas SÖ-stilen. Ögglelös, oflytande, annorlunda bindning, stolpig, nära textning. ”Gemensam standardiserad förlaga baserad på en funktionellt och internationellt gångbar antikvakursiv eller cancellaresca”. Så definierades den.

Det blev inte bra.

Ändringen innebar misstolkningar, kamp, motstånd, frustration, konstiga diskussioner om sinnesmotorik, ergonomi och neurofysiologi. Resultatet ser jag varje dag – nästan undantagslöst förekommer aldrig någon flytande, lättläst eller vacker handstil hos mina studenter. Och de skriver mycket för hand, även i

dessa datoriserade tider: arbetsformer som skrivprocess, loggbok, portfolio, seminarieunderlag.

Understundom är läsbarheten jämförbar med 1700-talets husförhørsböcker i en mycket avsidig landsbygdsförsamling.

Varför måste man nu lära sig skrivstil när alla nu kan få tydliga texter med en uppsjö av häftiga typsnitt? När det finns en metod för läs- och skrivinläring som baseras på datorskrivande ända från förskolan, utarbetad av den norske forskaren Trageton. När det går snabbare, blir mera, blir läsligare med den digitala penna + papper som datorn är?

Det finns många skäl: man tänker annorlunda med penna i hand, det finns texttyper som måste tas fram för hand – första utkast, poesi, kärleksbrev. Det finns en sensualism i att rita och skriva med handen och ett omedelbart handredskap – jag upplevde det senast för några veckor sen med det minsta barnbarnet som jobbade hårt och glädjefyllt i sandskrivlådan i skolsalen på Stockholms Stadsmuseum.

Man måste bevisa sin identitet med sitt personliga bomärke, sin namnteckning – på baksidan av kontokortet, i passet, på värdehandlingar. Det är en juridiskt hållbar markering vid kontraktsskrivande och ekonomiska transaktioner. Det kan vara bra med en snygg namnteckning när reservoarpenornas huvar skruvas av i fotoblixtarna vid ceremonielen kring undertecknandet av fredsöverenskommelser och multilaterala avtal.

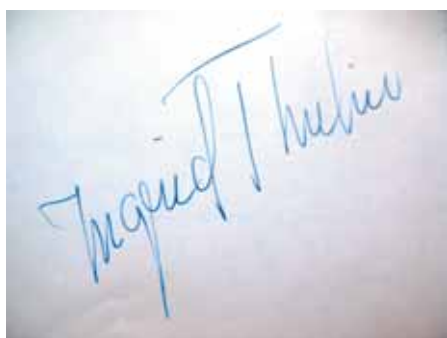
Handskrift kan vara en historisk hjälpetenskap – man kan till exempel person- och tidsbestämma Linnéherbariet genom de olika handstilarna: Osbeck, Thunberg, Kalm, Celsius eller Linné själv.

Namnteckningen, autografen, kan bli ett samlarobjekt eller ett varumärke. Politiker, skådespelare, idrottsstjärnor bevisar sin närvaro, identitet, popularitet. Kilroy was here.

Oscar Gyllenhammar som klokt och förutseende insåg havrens nyttighet för hundra år sen har kanske fortfarande Sveriges kändaste namnteckning. När jag var tio år fick jag ett autografblock – som av ett familjen närstående skådespelarpar medfördes till olika teatrar under något år – jag var tacksam, men det kändes inte helt bekvämt, jag hade ju inte

skaffat namnteckningarna själv, men jag återfick blocket med en bred representation av femtioalets teaterpersonligheter

– Börje Mellvig, Eva Henning, Sven Milliander, Lisskulla Jobs, Gunn Wällgren, Sven Lindberg, Ingrid Thulin, Gunnar Sjöberg, Inga Landgré, Torsten Lilliecrona, Per Gerhard... och Gösta Knutson med teckning av katt. Personliga, snabba, kraftfulla, originella namnteckningar. Jag betraktade dem ofta för att avlocka dem hemligheter och för att hitta förebilder.

Problemet med oläslig och oskön handskrift finns nu i hela Norden – därför finns det en nordisk idégrupp för handskrift som gemensamt skall arbeta för de fem varianterna textning, grundskrift, bunden ögleskrift, personlig handstil och kalligrafi. Och det finns ingen motsättning till datorn som skrivredskap. Allt är gott och samtidigt.

Ulla Berglindh
ulla.berglindh@ped.gu.se

Samspråk med flerspråkiga familjer

Alla som vuxit upp med flera språk vet att det inte bara handlar om just språk utan även de kulturer som uttrycks genom dessa språk. En krönika som skickats till oss från Tanzania illustrerar detta på ett mycket bra sätt. Den är skriven av Jenny Delén, präst anställd av svenska kyrkan som sedan flera år tillbaka bor och arbetar i Tanzania tillsammans med sin man som är lärare. Det är en av deras tre döttrar, lilla Mathilda, som krönikan handlar om.

Mycket nöje!
Leena Huss

Umåle

Mellantösen har blivit förbjuden att komma på lektionerna på eftermiddagarna.

Anledningen: hon stör de äldre syskonen och håller låda för fem andra barn.

Lilla Mathilda tar plats, hon är en solstråle, som alla tar till sitt hjärta, som alla älskar och som alla vill ta på, bära och krama. Det vill inte hon alltid, vilket hon bestämt talar om, genom att slå bort händer och armar som kommer för nära eller vigt slingra sig ur en kram.

Under eftermiddagarna hemma vill hon ha något att göra, precis som stora systrarna på lektionerna. Antingen skall det skrivas alfabet, ritas, läsas, läggas pärlor eller något annat som faller den unga damen i smaken just den dagen.

Ibland skall hon också göra "kazi wa wannawake" (kvinnoarbete) som hon uttrycker det, det vill säga, hjälpa till med alla husets olika göromål, som här i Tanzania är kvinnans arbetsuppgifter.

En dag säger hon med viktig min till de andra barnen, som då är hemma: Lek ni, jag skall gå och göra "kazi wa wannawake". Så går hon ut och tvättar skor tillsammans med Orizon.

Jag biter mig lätt i läppen för att hålla inne mitt skratt.

Barn i denna delen av världen lär sig snart att de har sina speciella uppgifter: ta hand om småsyskon, sopa, springa ärenden, rensa ogräs etc. Barndomen försvinner snabbt när du som femåring bär din lillasyster på ryggen.

Nånstans under mina mammaår har jag fått lära mig att lek skall bestå mest av fantasi – inte av leksaker, då utvecklas fantasin bäst hos barnen. Den forskningen har definitivt inte genomförts i Afrika. För om denna slutsats skulle stämma skulle tanzanianska barn vara de mest fantasifulla som existerar, då tillgången på leksaker är minst sagt obefintlig.

Lek är att lära, lek är en del av utvecklingen för barnet – men finns det inget

Mathilda på Kigambonifärjan.

utrymme för barnet att leka, ingen tid att leka, ingen erfarenhet av leken, vad händer då?

Alltför ofta ser jag barn som inte leker – de sitter, iakttar, väntar – på vad då?

Ett lands framtid finns i barnen, men om de inte utrustas med fantasi, innovationsförmåga, kritiskt tänkande, förmåga att lösa problem, allt detta som leken medför – vart kommer vi då?

En eftermiddag har Mathilda bestämt sig för att måla med vattenfärger. Papper efter papper fylls med hennes yviga målning. Orizon, som är barnens nanny, försöker städa i barnrummet. Mathilda ropar på henne; "Umåle, Orizon, Umåle!"

På barns vis blandar hon svenska och swahili och frågar om Orizone vill komma och måla, hon till och med böjer frasen i 'polite form' (e). Orizon skrattar, tar en paus i arbetet och sätter sig ner och målar.

Det är aldrig för sent att lära sig att leka.

Jenny Delén

Artiklar till denna spalt välkomnas varmt!
Skriv till Samspråk/Leena Huss,
Källarbäcksvägen 13, SE-75752 Uppsala
eller epost: leena@huss.se

Thomas Thorild (1759–1808)

Man skulle kunna vara förvånad över att Thomas Thorilds 200:e dödsdag väcker så pass mycket uppmärksamhet i Tyskland och att en plats i begravningsorten Neuenkirchen nu ska uppkallas efter honom. Thorild var professor i litteratur och bibliotekarie vid Greifswalds universitet mellan 1795 och 1808. Universitetets ursprungsidé att utnämna honom som språkprofessor avfärdade han med orden ”det är synd att slösa min tid på något så abc-aktigt”.

Det var en livlig tid vid dåtidens äldsta universitet på svensk mark. Den svenska tiden lämnade djupa spår och en ny universitetsbyggnad hade uppförts när Napoleon närmade sig och slutligen höjde Preußens reformkrafter sina huvuden. Vid samma tid som Thorild verkade också Ernst-Moritz Arndt, Karl Schildener, Johann Quistorp och andra, långt utanför Greifswald kända vetenskapsmän, på universitetet. Upplysningen, nypietismen, nationalkänslorna för och emot Frankrike, Sverige, det gamla och det nya Preußen blandades i denna brytningstid. Vilken smältdegel av känslor och idéer! Thorild var i Greifswald då Napoleon 1806 slog Preußen i Jena och Auerstedt. Gustav IV Adolf upprättade omedelbart högkvarter i Greifswald och försökte, nu då Pommerns garantimakt låg nere, att efter 160 år av ”Svenska Pommern” äntligen införa det svenska statssystemet och avskaffa livegenskapen också i Sve-

Thomas Thorild efter samtida kopparstick.

riges tyska delar.

Och Thorild då? Han disputerade i Uppsala 1788. Protokollet finns bevarat. På kungens begäran opponerade de båda framstående samhällsvetarna Schröderheim och Leopold och båda ”fick på huden i ett nafs under flera timmar”. Hans Majestät befann sig i aulan! Men efter maskeradbalen och alla strider med Johan Kellgren stramades klimatet åt i Sverige. Thorild som ville tänka fritt och rätt varnade de styrande för att nu dröja med reformer. Han kom själv med förslag om samhällets förnyelse och hamna-

de i motvind. Exempel skulle statueras. Han landsförvisades på fyra år. Detta öde förde honom slutligen till Greifswald.

Horace Engdahl skrev: ”Thorild är till sin typ en triumfator. Det egendomliga är att hans liv företer bilden av en nästan obruten svit av yttre misslyckanden. Alla hans stora projekt gick i stöpet, hans sparsamhet gjorde honom aldrig skuldfri... Han fick anhängare bland de unga, men obetydliga, han brände chansen att vinna tillträde till maktens cirklar, hans litterära och filosofiska motståndare gick segrande fram. Och ändå.” Man skulle kunna säga: just på grund av detta! ...blev han stark och förblev sig alltid lik. Han hade sitt klara tänkande om samhället, kraft och harmoni. Han skrev orimligt dikter fast Kellgren ansåg att den rådande smaken föreskrev rimmad dikt på svenska. Thorild hade courage. I Greifswald fortsatte han i harmoni med Herder och mot Kant att publicera skrifter som, katalyserade genom hans filosofiska syn, återspeglade denna tid. Det var nog detta och det eldiga som bar snillet Thorild genom tiderna. Ett antal skolor samt tunnelbanstationen ”Thorildsplan” i Stockholm påminner om honom. I år kommer det en Thomas-Thorild-Platz i Neuenkirchen nära Greifswald.

*Rainer Schwenke
schwenke@schwedentkontor.de*

Kurs för svensklärare och översättare i Holland

I slutet av april reste Ulla Berglinth från Riksföreningen Sverigekontakt och jag själv till Amstel utanför Amsterdam i Holland, för att medverka i en av föreningens kurser för svensklärare utanför Sverige. Kursen hölls den här helgen på ett Volksuniversiteit, som kanske bäst kan beskrivas som ett studieförbund, och många av de lokala lärarna hade medverkat i förberedelserna.

Deltagare från flera länder

Inbjudna till kursen var lärare och översättare i Holland, och grannländerna Luxemburg och Belgien. Lärarna är verksamma dels i undervisning av det slag som bedrivs på Volksuniversiteiten, dels i undervisning av svenska barn, som bor med sina familjer utanför Sverige. I pauserna diskuterades alltså allt från lämpliga sånger vid skolavslutningar (kan man sjunga Gyllene tider med barnen, eller bör man hålla sig till Idas sommarvisa?) till hur man förbereder en hol-

ländsk familj som vill starta restaurang i Sverige på att rörelsen kommer att vara chanslös om den inte erbjuder ”dagens”. Svensklärarna på Volksuniversiteiten berättade att deras kurser blir allt mer efterfrågade för varje år och att det till och med är brist på svensklärare, eftersom allt fler holländare vill flytta till Sverige – antingen över sommaren eller för gott. Det finns mäklare som specialiserar sig på svenska fastigheter och det är möjligt att köpa kurslitteratur som behandlar alla aspekter av en flytt till Sverige – från språket till skolan och skatteregler. Översättarna berättade om sitt arbete med den svenska litteraturen. Svenska deckare är särskilt populära i kölvattnet efter Henning Mankells Wallanderböcker.

Föreläsningar och diskussioner

Deltagarna erbjöds en buffé av föreläsningar som rörde det svenska språket och litteraturen. Lördagen inleddes med ett

Föreläsaren Gudrun Rawoens från universitetet i Gent.

föredrag av Ulla Berglinth, som talade om vikten av läsning för lärande och om en möjlig litterär kanon för den svenska skolan. Därefter talade Gudrun Rawoens från universitetet i Gent om likheter och skillnader mellan svenska och nederländska i översättningar. Jag avslutade lördagen med att tala om ungdomar, miljonsvenska och svenskans utveckling i storstadsområden.

På lördagskvällen fick vi möjlighet att besöka en restaurang i centrala Amsterdam, som erbjöd en vårmény med lokala, biodynamiskt framställda råvaror. Så kom det sig att många av oss för första och säkert enda gången fick äta kärnmjölsblancmangé.

Söndagen inleddes med ett föredrag av Adrie Meijer, som är verksam som lärare

i Holland. Han berättade om arbetet med en svensk-nederländsk ordbok med sina elever som målgrupp. Ficklexikonerna visade sig vara för begränsade och de stora lexikonerna alltför omfattande och också för otympliga att ta med sig på Sverigeresan.

Som sista punkt innan en hastig lunch och avresa, ledde Barbro Hilwig en gemensam diskussion om praktiska aspekter av undervisningen: om läroböcker för olika målgrupper, om datorprogram för träning av grammatik och uttal och möjligheten att få svenskkunskaperna certifierade genom internationella språktester.

Ulla och jag åkte hem till Sverige igen. En del av deltagarna i helgens kurs hade möjlighet att också de få mer av Sverige;

Elisabet van Troostwijk och Ewa Gerritsen med översättaren Jasper Pompa i bakgrunden.

samma kväll hade skandinaviska kören i Amsterdam sin vårkonsert.

*Sofia Tingsell
sofia.tingsell@sverigekontakt.se*

Nätverksträff i Heidelberg för alla svenska skolor i Tyskland

Rödluan fick insikt, jägaren fick pälsen, mormor fick bröd och vin och vad fick vi svensklärare? Jo, vi fick Gunilla Molloy och mycket "kött på benen"!

Vi tackar Riksföreningen Sverigekontakt för att Gunilla Molloy åter kunde komma till vår Nätverksträff i Tyskland. Vi tackar också SUF för bidrag till träffen och SEB för material till våra skrivaktiviteter.

Vår träff i Heidelberg 4–6 april, för 13:e året i följd inom Tyskland, hade temat Sagor och myter, literacy eller läs-kompetens och hur barn lär sig läsa och skriva. Gunilla sa: Om det är något vi ska ge barnen så är det myterna.

Läxan vi hade fått i Dachau/München året innan, Carina Fasts avhandling: Sju barn lärt sig läsa och skriva, hade vi vuxna svensklärare väl gjort så, som våra skolklasser gör sina läxor; en del hade gjort dem så som man skulle, med läslogg och allt, några hade missuppfattat uppgiften eller bara läst hälften av vad uppgiften innebar eftersom mailet inte kommit upp helt, och ...Ja, ni vet...!

Men resultaten vi kom fram till under Gunillas ledning var trots våra fadäser och tack vare Gunillas professionalitet, enastående!

Vi kände oss upplyfta, berikade och väl förberedda på att ta itu med ytterligare ett års undervisning i våra åldersblandade, flerspråkiga "bunt gemischte" grupper.

När svensklärare från 12 olika skolföreningar, från Aachen till Berlin, kommer samman, har vi naturligtvis många frågor som vi måste diskutera: hur vi skall få betyg i modersmålet infört i det tyska betyget, elevrekrytering, hur vi kan behålla äldre elever, gemensam idépool och distansundervisning med mera.

Joanna Michel, som ledde konferensen, tog fram sina väl förberedda gula kort med alla frågor och teman, och först när de var besvarade och avhandlade, hamnade de på svarta tavlan som avverkade. Det var rationellt och suveränt!

Vi kände att allt vi behövde dryfta och diskutera också blev gjort under helgen. Även Anngret von Lochows och min svensklärare från lärarhögskolan i Kristianstad, Anna-Karin Blomstrand, kunde vi också åberopa och tacka för en fantastisk fin svensklärarmetodik.

Ramprogrammet med bl.a. guidningen vid Heidelbergs slott på svenska av Pian Überle, satte guldkant på nätverksträffen.

Återigen har vi haft en lärarträff där man kände att det var en vidareutbildning, ett arbete som Gunilla Molloy har hjälpt oss framåt med.

Jag har redan använt mig av en del av de olika idéerna som vi fick i min undervisning.

Både i Svenska Skolan, på folkhögskolan och i svenskkurserna på universitet har vi plockat substantiv ur Rödluan,

försett dem med adjektiv och skrivit några strofer med början: Jag är vargen... Jag är flaskan eller Jag är skogen ... Vilka mästerverk som dyker upp!

Tacksam och fortfarande full av nätverksträffens möten och lärdomar, ser jag fram emot nästa års vidareutbildning i Köln.

En liten solskenshistoria på vägen från ett av våra tvåspråkiga barn; Oskar Onn, då 5 år.

Hela familjen var i Stockholm efter att ha kört upp från Frankfurt. Mamma Eva är svenska och vårdar svenskan i familjen. Oskar tittar sig nyfiket omkring i staden och får syn på en annan tysk familj. Till sin förvåning hör han att de talar tyska! Han stövlar fram till dem och lägger armarna i kors framför bröstet och säger högt och tydligt till den något förundrade heltyska familjen: När vi är i Sverige talar vi svenska!

*Margareta Malmgren Köller,
Kassel, Tyskland*

Gunilla Molloy från Stockholms universitet när hon leder konferensen. Svensklärarna sitter runt om henne i spänd förväntan på vad nästa sida i sagoboken har att berätta.

Nätverkskonferens i Genève 4–6 april 2008

Den 4–6 april 2008 anordnade den Svenska skolföreningen i Genève en nätverkskonferens för lärare och styrelsemedlemmar knutna till den kompletterande undervisningen i svenska. Vi blev sextiofem deltagare från tjugofem olika skolföreningar, samt Svenska Utlandsskolors Förenings (SUF) styrelse, en representant från Myndigheten för skolutveckling och de tre gästföreläsarna, sammanlagt sjuttiofyra personer.

Nätverket bildades år 2000 och omfattade då länderna kring Medelhavet. Det har under åren kommit att utvidgas till andra länder i Europa. Tidigare konferenser har hållits i Aten, på Rhodos, i Rom och på Cypern.

Konferenserna är ett av de få forum som finns för lärare, som arbetar med kompletterande undervisning i svenska utomlands. Vid dessa får vi lärare möjlighet att utbyta erfarenheter med kollegor från andra länder. Inbjudna gästföreläsare, som forskar inom området, ger genom sina föreläsningar en inblick i aktuell teori och praktik, ovärderligt för oss, som inte har möjlighet till kontinuerlig fortbildning i Sverige.

Många styrelsemedlemmar i de olika skolföreningarna kommer också till konferenserna. Dessa styrelser består till stor del av engagerade föräldrar, som är angelägna om sina barns förkovran i svenska på alla nivåer, möjlig genom den kompletterande undervisningen i svenska.

Det var ett vårfagert Schweiz som tog emot konferensdeltagarna. Magnoliorna stod i blom, vädret var ljummet och de snötäckta alptopparna speglade sig i Genève sjöns vatten.

De två konferensdagarna var hårt in-tecknade och vi skulle börja tidigt på lördag morgon. Därför hade många valt att komma till Genève redan dagen innan, då fyrtiofem deltagare följde med på en busstur till Chamonix i Frankrike vid foten av Mont Blanc, där vi åt en middag med typisk alplandskapsmat.

Lördag 5 april

Ett femtiotal av deltagarna som kommit resande bodde på hotell inne i Genève centrum. Det blev tidig frukost och färd med spårvagn och buss ut till Meyrin, en av stadens förorter, där Svenska skolan hyrt aulan i stadsdelens skola för dagens föreläsningar.

Efter att deltagarna hälsats varmt välkomna av rektor Guri Sörli och den ansvariga för konferensen, Marie Rydenvald, inledde fil.dr Tore Otterup, från Institutionen för svenska språket samt Institutet för svenska som andraspråk vid

Göteborgs universitet, med en föreläsning under rubriken *Jag känner mig begåvad bara – om flerspråkighetens betydelse för identitetsutveckling och skolframgång*.

– Man kan tala om flerspråkighet i ett samhällsperspektiv, då det finns flerspråkiga länder, men man kan också tala om flerspråkighet i individperspektiv, eftersom det finns flerspråkiga människor. För att man ska kunna tala om verklig två- eller flerspråkighet i individperspektiv krävs att man kan använda dessa språk i de flesta situationer i enlighet med sina egna önskemål eller samhällets krav. Det är alltså funktionen som är det vanligaste kriteriet. Genom undersökningar har man kunnat påvisa att tvåspråkiga barn har bättre resultat än enspråkiga på de flesta områden på såväl språkliga som icke-språkliga intelligenstest. Förklaringen skulle vara att tvåspråkiga barn får en mer utvecklad mental flexibilitet och en god begreppsbildningsförmåga. Tvåspråkiga barn ligger betydligt före enspråkiga barn i den semantiska utvecklingen, men det är först när tvåspråkiga barn uppnår en högre nivå på sina båda språk, så kallad *balanserad tvåspråkighet*, som tvåspråkighetens positiva konsekvenser börjar framträda.

Tore Otterup har undersökt språkutvecklingen hos ett antal invandrardömmar i Göteborg. En kommande forskningsfråga skulle vara vilken betydelse flerspråkigheten har för informanterna i deras liv. Svaret på denna fråga skulle i högsta grad intressera såväl lärare som föräldrar till kompletteringslever.

Efter kaffe på Svenska skolan var det dags för gruppdiskussioner för lärare och styrelsemedlemmar. Vi delades upp i grupper om tio och fick som uppgift att fundera över *balanserad tvåspråkighet* och vikten av våra attityder till flerspråkighet samt att göra en jämförelse av elevernas situation och betydelsen för deras identitetskonstruktioner utifrån den faktiska respektive teoretiska teori som Tore Otterup presenterat i sin föreläsning.

På det stora innerorget utanför Svenska skolan dukades det upp för lunch under lördag såväl som söndag, enastående goda och rikliga bufféer med dryck, efterrätt och kaffe. Det var vår styrelseordförande, Laila Karlsson, som lagat till maten för åttio personer. Sålunda vederkvikta också kroppsligen kunde vi fortsätta med gruppdiskussionerna, i vilka också Tore Otterup deltog under dagen.

Därefter gick vi tillbaka till den lokala skolans aula. Margareta Herstad Holmqvist talade i egenskap av styrelseordför-

ande i SUF (Svenska Utlandsskolors Förening) om de kontakter man försöker skapa på hemmaplan, som ska ge möjlighet till bidrag till olika möten och nätverkskonferenser. Man bygger upp digitala nätverk och kommer att ha en websida klar i slutet av 2008. Margareta Herstad Holmqvist talade varmt för vikten av att medvetandegöra den stora tillgång som våra flerspråkigt och flerkulturellt utbildade barn kan innebära för Sverige i framtiden.

Undervisningsrådet Rolf Ornbrant från Myndigheten för skolutveckling informerade om den nya Rektorsutbildningen, som klubbats bara några dagar före konferensens början och som man hoppas ska kunna komma igång i början av 2009. Vidare fick vi veta att man lagt ett förslag om att införa en 7-gradig betygsskala i stället för den nuvarande 5-gradiga. Från att tidigare ha krävt godkänt bara i svenska, engelska och matematik vill man införa krav på godkänt i 12 ämnen. Man kommer att satsa 3 miljarder på kompetensutveckling för lärare, det så kallade lärarlyftet. Skolverket kommer slutligen att göra en myndighetsöversyn vart tredje år vad gäller uppföljning och utvärdering av kursplaner. Hittills har detta skett vart sjätte år.

På sena eftermiddagen kom dagens andra föreläsare direkt med flyg från Sverige. Författaren och dramatikern Jonas Hassen Khemiri talade under rubriken *1000 sorters svenska* utifrån sitt författarskap och sin uppväxt om språkets makt. Finns det egentligen en enda ”korrekt” svenska? Vem äger språket?

Ingen hade bättre än Jonas Hassen Khemiri kunnat illustrera till vilka lysande höjder den *balanserade tvåspråkigheten* kan komma hos en människa som vuxit upp fullkomligt tvåspråkigt. Khemiris konferens blev en konkret presentation av Tore Otterups teorier. Den unge författaren har en svensk mamma och en tunisisk pappa. I hemmet har förutom svenska och arabiska också talats franska. Han fick tidigt lära sig ordens magi av sin mamma. Dessutom var modern svensk lärare och pappan undervisade i arabiska. Khemiri blev fullkomligt besatt av språket, kunde med sina olika språkkunskaper betrakta det utifrån och inifrån, leka med det, sätta ihop, plocka isär. Han har kallats ordmagiker. Här mötte han ett forum som förstod honom fullkomligt, som kunde följa med i alla associationer. Som också förstod honom när han talade om hur språket förstärker och förminsakar människor, att språket kan vändas emot en, att det finns en makthierarki i språk. Den snabba le-

ken övergick i allvar, humorn blev sorgligare. Khemiri talade om utanförskap och integrering, olika användningsområden för de olika språken.

Efter en sammanfattning av den gångna dagen återstod en sista programpunkt, middag på restaurang Edelweiss, där det till ostfonduen också serverades schweizermusik. Ett drygt sjuttioal svenskar avbröts då och då i sitt glada diskuterande av jodding och alphornsmusik.

Söndag 6 april

Söndagen inleddes med en föreläsning om *Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för flerspråkiga elever – i praktiken*. Universitetsadjunkt Carin Rosander, från Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk vid Lärarhögskolan i Stockholm, föreläste utifrån sin mångåriga erfarenhet, både på det teoretiska och praktiska området.

Carin Rosander talade först om alla våra 'språk' också på vårt modersmål. Det börjar med sandlådespråk, kan sträcka sig över vardagsspråk, kompispråk, skolspråk till akademiskt språk. Det krävs både organisatorisk och pragmatisk kompetens. Eleverna måste få undervisning i de nya genrer de möter, eftersom det tar alldeles för lång tid att för-

söka förstå 'koderna' kring olika texter. Hur uppnår man denna språkfärdighet, vilka hjälpmedel kan man använda sig av under arbetets gång? Carin Rosander presenterade under andra hälften av föreläsningen sin bok *Språkmosaik*, läromedel i svenska som andraspråk, med tillhörande arbetsmaterial. Vi fick själva arbeta med detta material och insåg vilken oerhörd tillgång det skulle kunna bli i vårt dagliga arbete – faktiskt en riktig guldgruva.

Efter denna också praktiskt mycket givande föreläsning blev det många spontana diskussioner bland konferensdeltagarna. Vi lärare kände stödet från kollegerna från olika länder och intresset från forskarna, på just vårt område, hemma i Sverige.

Under lunchen hade vi åter möjlighet att diskutera med och inspireras av alla dessa kolleger. Kontakter knöts, som också kommer att underlättas av den moderna tekniken.

Konferensen avslutades med en guidad tur till fots i Genève, för dem som skulle resa hem först senare under kvällen.

Utvärdering

Vid konferensens slut ombads alla deltagare göra en utvärdering av dagarna i

Genève. Kommentarererna var mycket positiva. Föreläsningarna hade varit "intressanta, inspirerande och stimulerande". "Mycket bra, hade gärna hört mer". Genomgående berömde man blandningen av teori och praktik och det positiva för den egna yrkesrollen. Gruppdiskussionerna uppfattades som mycket givande och hade gett många kontakter. En del tyckte att det varit för mycket gruppdiskussioner, andra hade velat ha mer. Läroarna var samstämmigt eniga om konferensens betydelse för kompetensutveckling, utbytande av erfarenheter och hjälp att knyta kontakter. På frågan om vilka råd man ville ge till anordnarna av nästa nätverkskonferens var svaret ofta: "Gör som Genève, skaffa bra föredragshållare, särskilt sådana som vet vad kompletteringsundervisning utomlands innebär".

Tack till

SUF, Riksföreningen Sverigekontakt och Svenska Institutet, som genom sina bidrag har möjliggjort konferensen. Tack också till Svenska Konsulatet i Genève samt de kompletteringsföreläsare som bidragit med ekonomiskt och praktiskt stöd.

Britt-Marie Arvidsson

Barbro Osher – Årets Svensk-Amerikan 2008

Barbro Osher, född 1940 i Stockholm. Studentexamen i Motala, dit familjen flyttade när fadern blev chef för Göta Kanal. Efter filosofie kandidatexamen blev Barbro redaktör på Bonnier Forum, därefter copywriter under 70-talet. I början av 80-talet flyttade Barbro till USA, där hon utifrån sin nya plattform kommit att göra värdefulla insatser för Sverige.

Barbro Osher har innehaft uppdrag för Svenska Turistrådet, Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien och Positive Sweden/North America, en organisation som sprider upplysning om Sverige i USA. Sedan 1998 håller Barbro Osher ställningarna för Sverige i San Francisco som generalkonsul. Barbro verkar för svenska intressen på många olika plan, bland annat som grundare av SWEA i

San Francisco och från 1990 som utgivare av den svensk-amerikanska tidningen Vestkusten, som fungerat som en viktig länk mellan USA och Sverige genom att bevaka svenska nyheter inom politik, ekonomi, sport med mera och informerat om svensk-amerikanska aktiviteter på det lokala planet. Vestkusten har nyligen gått ihop med tidningen Nordstjernen.

Tillsammans med sin make Bernard Osher är Barbro en stor donator. Barbro Osher Pro Suecia Foundation ger stora bidrag till institutioner och organisationer i både Sverige och USA. Förutom åttskilliga miljoner till Karolinska Institutet har stora summor donerats till svenska institutioner såsom Nationalmuseum, Moderna museet, Confidencen, Vadste-naakademien, Judiska museet och Opera på Skäret, och till amerikanska institutioner och universitet, som verkar för förstärkning av svensk kultur och svenska traditioner.

Bland utmärkelser, som Barbro Osher erhållit, är hedersdoktorat vid Göteborgs universitet, Eliason Award från Svensk-amerikanska Handelskammaren i Los Angeles, utnämning till Årets Kvinna 2006 av SWEA International och mottagare av Hans Majestät Konungens medalj 2002.

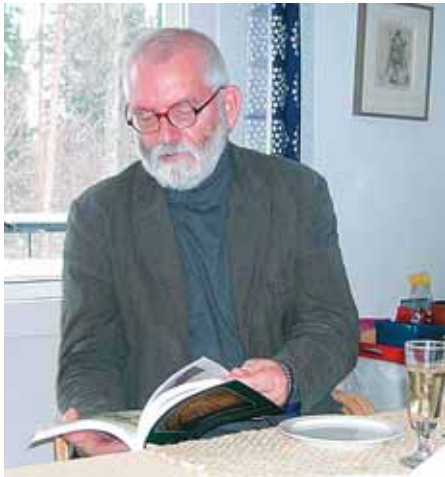
Vasa Orden av Amerika har sedan 1960 utnämnt en Årets Svensk-Amerikan för att hedra våra emigranter för deras insatser i Amerika. Årets Svensk-Amerikan har antingen varit engagerad i svenskamerikanska kulturutbyten eller gjort en enastående karriär i det amerikanska samhället. Bland tidigare mottagare av denna hederstitel märks nobelpristagaren i kemi 1951, Dr Glenn T. Seaborg, astronauten Edwin Aldrin, skådespelerskan Signe Hasso, ordföranden i USA:s högsta domstol William H. Rehnquist, Marilyn Carlson Nelson, VD för Carlson Companies Inc., Agneta Nilsson, grundare av organisationen SWEA.

Information om Årets Svensk-Amerikan kan fås av ordföranden i kommittén för Årets Svensk-Amerikan, Catherine Bringselius Nilsson, tel 0470-285 88, e-post cbringselius@telia.com

VASA ORDEN AV AMERIKA

En svensk-amerikansk vänskaps- och kulturorganisation
Distriktslogen
Norra Sverige nr 19
Distriktslogen
Södra Sverige nr 20
Kommittén för Årets Svensk-Amerikan 2008

Biblioteket som gick upp i rök – en sedelärande berättelse

Habent sua fata libelli – redan romarna visste att böcker har sina öden. Här ska berättas en historia om en boksamling där Riksföreningen Sverigekontakt varit inblandad. Några år in på 1960-talet tog sig John Asher, en energisk professor i tyska vid Aucklands universitet, den långa vägen till Sverige. Att han bara några år efter kriget hade fått ett lektorat, senare en docentur och en professor i tyska var en bravur. Nya zeeländarna hade ingen anledning att känna någon större sympati för Tyskland just då, även om det sedan mitten av trettioalet fanns en hel del exiltyskar i landet, särskilt judar som flytt undan Hitler. Den mest kände av dem alla var poeten Karl Wolfskehl, i sekelskiftets München en brinnande lärjunge till Stefan George, son till välbärgade föräldrar. Sitt sista decennium bodde han i ett anspråklöst hus i just Auckland, fjärran sin bayerska hemstad.

Om honom hade John Asher skrivit, liksom om medelhögtyska som var hans specialitet. Han fick snilleblixten att expandera sin institution genom att lägga till ett -ic och -s till Department of German Language. Två språkområden var tänkbara, antingen de låga länderna, eller de skandinaviska. Från Holland var intresset ljumt, medan Svenska Institutet nappade på propån och tog emot honom med öppna armar när han kom till Sverige 1963. En samtida notis i Dagens Nyheter visar honom och den mycket unga Disa Håstad, senare tidningens korrespondent i Moskva, på rundvandring i Uppsala. Två år senare omfattade institutionen också Scandinavian Studies. Lektor blev Lennart Waara, som efternamnet avslöjar tornedaling. Han bytte ut bistra västmanländska vintrar – han var adjunkt i Västerås – mot det mildare nya zeeländska klimatet under tre år. Då hade han dessutom hunnit gifta sig med en elev, sjuksköterskan Philippa.

Han efterträddes av Göran Wessberg

1969–71 som samman med sin hustru Inger såg till att det blev fart på studenterna efter lektionstid genom att instifta en Bellman Society där snapsvisorna (och snapsarna) blev det mest uppskattade inslaget. När min fru Ingvor och jag efterträdde Wessbergs i januari 1972 mötte vi högt ställda förväntningar på att vårt ämne skulle vara lustfyllt. Det blev det nu också, med många fester, inte minst lucia på Danish Societys bondgård långt ut på landet norrut, med tända ljus i högsommarvärmen. Vi hade just tråkat oss genom lärarygskolorna i Malmö och Linköping och var jämnåriga eller yngre än våra studenter. Det blev tre trevliga år innan vi återvände till Sverige, efterträdda i Auckland av Lennart Waara, i en återanvändning som skulle upprepa sig. Redan efter ett halvår hamnade vi i Odense där jag blev lektor i svenska, Ingvor tidvis samma sak på Århus universitet. Sedan hamnade vi på Grännaskolan, och jag kom tillbaka som pendlare under ännu en femårsperiod till Odense, efter att ett slag ha varit utbildningschef på Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors, sedan länge saligen avsomnat.

Men vi hade siktet inställt på att återvända till Auckland och tog tillfället i akt när Lennart Waara lät pensionera sig 1994. Vi återetablerade oss, hade snart ordentlig fart på både undervisning och på aktiviteterna extra muros. Scandinavian Studies var ett populärt ämne, med institutionen inhyst i en av de gamla trävillor som universitetet tagit över, med kafferum och med soffor för eleverna att slappa i om de så önskade, och ett hyfsat bra bibliotek dit både Svenska Institutet, Norska undervisningsministeriet och många andra skänkt böcker. Mot slutet av nittioalet började mörka moln segla upp vid horisonten. En dekan som ville lämna spår efter sig ersatte mindre språk med mera inkomstbringande kurser i grundläggande engelska för asiater. Efter sega och i längden utsiktslösa förhandlingar – premiärministern Helen Clark som läst svenska vid institutionen engagerades för att Scandinavian Studies skulle behållas – så var tiden ute för ämnet. Mot bättre vetande (kan man nog tycka) lades det ner 2001, och en naturlig och väl fungerande samlingspunkt för utbytesstudenter, tillfälliga skandinaviska turister och nya zeeländska studenter upphörde. Det var tråkigt, och det var definitivt.

Nu kommer, långt om länge, seminariebiblioteket in i bilden. Det packades ner i lådor och en fraktfirma kontrakterades att transportera det över havet. Riks-

föreningen Sverigekontakt ställde upp som finansiär, med Skandinavistika vid universitetet i Tartu som adressat. Att det blev just dit böckerna skulle gå hade sin särskilda förklaring. Dels råkade jag känna institutionschefen, professor Stig-Örjan Ohlsson, lundensare liksom vi och med förflutet som lektor i Köpenhamn. Och dels kände jag hans företrädare i ämbetet, även om hans tid låg långt tillbaka. 1930 utnämndes nordisten Per Wieselgren som var jämnårig med seklet till professor i det som då ännu hette Dorpat, vid den akademi som Gustav II Adolf hade instiftat samma år som han stupade i Lützen. Den mångkunnige Wieselgren var eller i varje fall blev specialist på Georg Stiernhielm, 1600-talskalden som varit hög ämbetsman vid Dorpats Domstol och vars brev och manuskript han sedan redigerade och gav ut, samman med ordböcker, och en intressant historik över vad som hände Estland 1939–1941, *Från Hammaren till Hakkorset* (hans översättning av en isländsk saga lustmördades dock av Frans G. Bengtsson).

Per Wieselgren var inte den ende rikssvensken vid universitetet där och då, två andra mycket kända vetenskapsmän var hans kollegor, konsthistorikerna Sten Karling och Helge Kjellin. När sedan kriget bröt ut och landet ockuperades av ryssarna tvangs de utländska professorerna bort – man kan läsa en livfull rekonstruktion av det i romanen *Husets alla färger*, av hans dotterson Jan-Henrik Swahn. Wieselgren kom tillbaka till Sverige, först som lektor i Kristianstad, och från mitten av femtioalet till Högre Allmänna Läroverket i Eslöv där jag hade honom i svenska under fyra år på latinygmnasiet, en polyhistor och för de intresserade eleverna en mycket underhållande lärare. De som hade annat att tänka på eller bara var allmänt trötta satte sig längst bak i klassrummet. Dem lät han vara i fred, klokt nog. Därför hade jag hört en hel del om Dorpat och om Estlands öden, och det var naturligt för mig att föreslå att böckerna som inte längre gjorde tjänst i Auckland skulle föras över till Tartu. Southern Cross Van Lines åtog sig transporten, offerterna accepterades, flyttgubbarna kom och packade lådorna och forslade bort dem, och betalningen gick från Göteborg till Auckland. Sedan hände ingenting, och därpå var det tyst, och så utbröt en intensiv korrespondens via fax.

Vi hade redan hunnit lämna landet och hade inte längre tummen i ögat på fraktfirman, och tvangs till slut inse att vi och föreningen blivit dragna vid näsan. Inga

böcker nådde någonsin Tartu. Vart försvann de? Dumpades de redan i hamnen i Auckland, eller hamnade de på soptippen, eller brändes de och gick upp i rök? Det var inte bara förargligt, det var akut pinsamt. För att kompensera började jag på nytt samla böcker lämpliga för de estniska skandinavisterna, och fick efter något år ihop ett ordentligt urval, mycket från Lions i Strängnäs, en hel del från det nerlagda biblioteket på Svenska Arbetsgivarföreningen i Stockholm, åter annat från våra egna hyllor. Vi hyrde en släpkärra, fyllde den och körde ombord på en av Tallinks färjor. Glada i hågen ångade vi in i Tallin men möttes med kalla handen av en butter och tvär tullare som övervintrat från Stalin-tiden (det här var innan Estland ännu blivit medlem av EU). Böckerna kunde han tänka sig släppa igenom, som varor utan värde, men inte kärran. Sedan utbröt en jakt mot klockan, i en panikartad fars. Tartu tog kontakt med den svenske ambassadören som skickade sin chaufför, kartongerna lastades in och togs till ambassaden i flera vändor. Vår yngsta dotter som var med oss, på tillfälligt besök från New York, tyckte sig ha hamnat mitt upp i en agentfilm.

De böckerna kom fram, även om man fick komma upp från Tartu till Tallin och hämta dem. För att bättra på det hela har jag i ytterligare fyra omgångar fört över hekatomber av böcker, i gratistransporter från Ystad tack vare Lions som kört möbler och annat till regionen. De har kommit så långt som Valmiera på lettiska landsbygden, inte särskilt långt från Tartu (svenska böcker skulle kanske ha uppskattats där också, om man fortfarande har kurser i svenska i denna isolerade industristad. Jag var där några vändor i det ärendet för vid pass tjugo år sedan, och passade på att lära ut engelska också. Läroböckerna i det språket var omöjliga att använda, de handlade bara om Stalins femårsplaner). Nu har jag just varit över i Tartu, gått upp till Skandinavistika, sett alla väggar täckta av bokhyllor, och de i sin tur fyllda med en myckenhet böcker varav flertalet är stämplade "Gåva av Ingwör och Ivo Holmqvist". Så tillfredsställande att ha kunnat genomföra detta, trots trilskskande tullare och en kriminell fraktfirma på andra sidan jordklotet. Nu återvänder vi till Auckland för gott. Southern Cross Van Lines finns förstås inte kvar. Men jag ska nog leta upp den lurige chefen och hans nya bluffbolag – och inte glömma knogjärnet eller cykelkedjan.

Ivo Holmqvist
Professor i nordisk litteratur
Universiteit Gent, Belgien
ivo_hqt@yahoo.se

En studieresa till vänorterna Vadstena och Göteborg i maj 2008

Vi var en grupp på 36 personer: 32 gymnasister och 3 lärare och en busschaufför som gjorde en resa till Sverige från den 4 maj till den 9 maj 2008.

Eleverna kom från tre olika gymnasier: Kuppis Gymnasium, Åbo (Asta Rauhala), Åbo klassiska gymnasium (Arto Heiskanen) och från Nådendals gymnasium (Päivi Mattila).

Vi kom med båt över till Stockholm tidigt på morgonen och fortsatte direkt till Vadstena, som är Nådendals vänstad. Där besökte vi Vadstena gymnasium, deltog i lektioner och övernattade på Stocklycke vandrarhem vid Omberget, där eleverna fick prova bergsklättring på kvällen. Hela Vättern framför oss låg helt stilla i solnedgången, det var en fantastisk syn.

På tisdag morgon besökte vi först Alvastrå kloster ruiner och sedan fick vi se och höra om runor vid Rökstenen som har världens längsta bevarade runinskrift. Därifrån åkte vi till Göteborg och var framme ungefär två på eftermiddagen. På Gustaf Adolfs torg mötte vi vår guide, Birger Hassel från Åboföreningen i Göteborg. Vi gick först in i Börsen där Birger Hassel berättade om husets historia samtidigt som vi gick runt i de festliga salarna som var nästan som på Kungliga slottet i Stockholm. Sedan fortsatte vi rundturen med buss så att vi fick en bra överblick över staden. Efter sightseeingturen inkvarterade vi oss på vandrarhemmet Stigbergsliden.

Nästa morgon uppdelades eleverna i två grupper: hälften besökte Polhemsgymnasiet på Lindholmen och andra hälften åkte buss till Hulebäcksgymnasiet i Mölnlycke. Eleverna fick delta i undervisningen i klasser och de visade också själva en liten PowerPoint-fremställning om Finska kriget och om Åbo. Efter skollunchen åkte vi som var i Mölnlycke tillbaka till Göteborg och mötte den andra gruppen i hamnen dit de hade kommit med Älvsnabben från Lindholmen. Sedan körde bussen oss till Botaniska trädgården där vi skulle ha en guidad rundtur som föreningen Sverigekontakt bokat för oss. Vädret var varmt och vackert så trädgården var full med folk på picknick, det var som mitt på sommaren fast det var i början av maj, allt blommade och olika härliga dofter följde oss medan vi vandrade på stigarna och lyssnade på vår fantastiska guide. Efter det tog bussen oss till Dicksonsgatan till föreningen Sverigekontakt där generalsekreteraren Lars Björkman tog emot oss, berättade om vad Sverigekontakt är för en förening och bjöd oss på ef-

Guidad rundtur i Göteborgs Botaniska Trädgård.

termiddagsfika. Till slut fick eleverna välja var sin bok från bokhyllan. Nöjda och belåtna gick vi till bussen igen och började förbereda oss för kvällens möte med en grupp gymnasister från Polhem och Hulebäck.

Klockan 19 var vi framme vid Mariagården nära Ullevi och träffade där de svenska eleverna. Vi blev en grupp på ungefär 50 personer och det behövdes extra stolar för att alla skulle få sitta. Samtidigt var det någon fotbollsmatch på gång på Ullevi så rösterna och hejaropen hördes ganska bra också in i huset vilket gav en extra stämning. Det var Leif Svensson från Åboföreningen (i Göteborg) som stod för arrangemangen och serveringen där och han hälsade oss först välkomna. Eleverna placerades så att det vid varje bord satt både finländare och svenskar. Meningen var att få dem att diskutera med varandra och det blev genast en livlig diskussion vid borden. Grupperna fick också några uppgifter och teman som de skulle behandla, t.ex. om skillnader och likheter mellan svenskar och finnar, fördomar om varandra, om skillnader i alkohollagstiftningen, bilskolan, en lista över gemensamma ord som dom skulle översätta osv. Det blev en lyckad kväll och eleverna njöt verkligen av att få träffa och prata med varandra.

Nästa morgon startade bussen mot Stockholm. I Stockholm besökte vi Armémuseum där vi guidades runt i den aktuella utställningen om Finska kriget.

Vår Sverigeresa blev en fullträff, även om det bara var fyra hela dagar så kändes det som om vi hade varit på resan minst en vecka, så mycket program hade vi! Eleverna var jättenöjda med resan och så var vi lärare också! Jag tror att de ungdomar som är med på sådana här resor får en mycket positiv bild av svenskan och Sverige. Det var många som skulle ha velat stanna längre och tänkte absolut komma till Sverige igen! Resan ökade säkert också motivationen att läsa svenska.

Asta Rauhala,
Kuppis gymnasium, Åbo

San Francisco, Kalifornien – det andra av fyra nedslag bland svenska immigranter i Amerika

I förra numret av Sverigekontakt berättade göteborgaren Ewert Arwidsson om sitt besök i Jamestown på östra sidan av USA. Nu har han korsat kontinenten och kommit till Kalifornien.

Torsdagen den 11 oktober 2007 reste jag vidare från Jamestown i New York till San Francisco i Kalifornien. Jag skulle träffa min kompis Susan, som jag inte sett på 20 år. Jag och hennes make Dan hade 1980 börjat brevväxla och byta frimärken med varandra. Ganska snart följde ett extra brev med ifrån Susan och efter att Dan gick bort 1986, har hon och jag fortsatt att hålla kontakten, numera alltmer via Internet. Jag planerade även att turista i själva staden.

Jag kom till flygplatsen i Buffalo, New York, klockan 05.15 och flyget skulle avgå 06.35. Gott om tid före avgång tyckte jag men det var redan enorma köer till säkerhetskontrollen. Blev dessutom utvald för slumpkontroll. Tvivlade ett tag på att jag skulle hinna med planet, men det gjorde jag. Tack och lov var det ingen säkerhetskontroll vid bytet i Cincinnati. Framkommen till San Francisco åkte jag med lokaltåget BART (Bay Area Rapid Transit) till Bay Point, en resa på 1 ½ timma. Susan hämtade mig där och vi åkte bil i ytterligare en halvtimme innan vi var vid hennes bostad. Jag skulle bo i hennes lägenhet och själv skulle hon sova över hos en väninna i ett närliggande hus.

Jag och Susan.

Kalifornien började koloniserar av spanjorerna först på 1760-talet och området blev efter självständighetskriget på 1820-talet en mexikansk provins. Då

bodde cirka 3000 vita kring missionsstationerna i kustremsan medan inlandets bördiga dalar och bergen behärskades av indianerna. Allt fler amerikaner bosatte sig i området och år 1845 uppskattas denna minoritet ha varit 700 personer. Trots det ringa antalet försökte dessa 1846 att utropa en egen republik. Den misslyckade kuppen i San Francisco förebådade det kommande kriget mellan USA och Mexico. Detta slutade 1848 med att bland annat Kalifornien kom under amerikanskt styre och att den nu rådande gränsen mellan länderna drogs upp.

Den svenske äventyraren Emanuel Sundelius, även känd som Edelhjerta eller G. M. Waseurtz af Sandels, strövade omkring i Kalifornien 1842–1843 och han blev övertygad om att det fanns guld i trakten. Godsägaren schweiz-mexikaren John August Sutter hade emellertid inte tid att lyssna på svensken. Det blev i stället Sutters kompanjon timmermannen James Marshall vid sågverket i Coloma vid Amerikafloren, som 1848 fann guld i floden. Ryktet om guldfyndet spreds sedan som en löpeld över hela världen och snart var människor från alla världsdelar på väg till Kalifornien drabbade av guldfieber. Guldruschen befolkade ett öde landskap och skapade världsstaden San Francisco. Samtidigt påskyndade den beslutet att göra Kalifornien till en amerikansk delstat, liksom fullbordandet av den transkontinentala järnvägen. Innan järnvägen kom, var det strapatsrika resor antingen man valde att resa den långa sjöresan via Kap Horn; att göra kortare sjöresor och korsa regnskogen på Panamaleden; eller att resa med oxdragna vagnar över prärien, genom öknar och över Klippiga bergen på Overland Trail. Guldruschen ebbade ut i mitten av 1850-talet.

San Francisco ligger på änden av en halvö mellan Stilla havet och San Franciscobukten. Det är den näst mest tätbefolkade staden i USA. Staden har två födelsedagar! Den första bosättningen grundades 1776 vid San Franciscobukten av spanska soldater och Franciskanermunkar. Stadsutvecklingen gick dock långsamt och många år efter grundandet fanns här bara missionen Sankt Franciskus av Assisi, vanligen kallad Mission Dolores, ett indianläger och Presidio garnison. År 1835 grundades den andra bosättningen byn Yerba Buena, senare kallad San Francisco, vid den stora hamnen. Konstigt nog inte grundad av en mexikan utan av engelsmannen William A. Richardson, en sjöman som lämnade sitt val-

fångstfartyg för att gå i mexikansk tjänst. I och med guldruschen 1848 tömdes först staden men sedan började den växa våldsam. Strax före guldupptäckten hade 812 invånare folkbokförts i San Francisco men år 1855 hade staden 50.000 invånare, varav endast 8.000 var kvinnor. Den stora jordbävningen 1906 och de väldiga bränder, som denna utlöste, ödelade stora delar av staden, som dock snabbt återuppbbyggdes.

San Francisco är berömt för den ofta väldigt kalla sommardimman, de branta kullarna, stilblandningen av viktoriansk- och modern arkitektur samt det vackra läget staden fått, med stora stränder, som möter haven runt om halvön. Berömda attraktioner i staden är Golden Gatebron, Alcatraz, kabelspårvagnarna, Transamerica-pyramiden, Coit Tower, och Chinatown.

Kabelspårvagn vid vändplatta.

I slutet av september 1848 ankom den förste kände svenske guldrävarn till Kalifornien. Det var Johan Olof Liedberg (1822–1886), som våren 1843 tog ut pass för utvandring. Han hade först bosatt sig i Wisconsin men blivit lockad av ryktena om det fantastiska Oregon. På väg dit fick han höra gulddryktena och begav sig till Kalifornien i stället. Man vet inte hur många svenskar, som deltog i guldruschen. De första kom liksom Liedberg från andra orter i USA. De federala folkräkningarna anger följande utveckling av den svenskfödda befolkningen i Kalifornien: 1850 170st; 1860 1.351 st; 1870 1.931 st; 1880 3.086 st; 1890 saknas statistik; 1900 15.049 st; 1910 26.701 st; 1920 32.308 st; och 1930 28.634 st. Som framgår av dessa siffror, var det bara ett par procent av de svenska immigranterna, som bosatte sig i Kalifornien.

Min vän Daniel Larson (1928–1986) var tredje generationen svenskamerikan och född i Kalifornien. Hans pappa Oscar Rickter (1898–1976) och hans mamma Wealthy May Murphey (1903–1954) var även de födda i Kalifornien.

Modern var av irländsk härkomst. Föräldrarna och farföräldrarna drev ett litet jordbruk i Rio Dell i Humboldt County i norra Kalifornien. Farföräldrarna Gust (född 1869) och Mathilda Rickter (1866–1945) immigrerade 1887 och enligt familjetraditionen bytte man namn från Larson till det tyskklingande Rickter, för att undvika de svenska myndigheterna. Efter det att Dan ändrat tillbaka sitt efternamn, skall det ha kommit fram att familjenamnet egentligen skulle ha varit Andersson. Det har varit lite svårt i min forskning att knyta ihop invandringen med en utvandring. Enligt Dans korrespondens med mig skulle han härstamma från Skåne. En fotokopia över Skåne bland hans efterlämnade papper har orten Förslöv markerad och bakpå har han noterat att Louis Larson kom från Ängelholm och Matilda Youngberg kom från Helsingborg. I Förslöv, som ligger på Bjärehalvön inte långt från Ängelholm, har jag funnit en Matilda Jönsson, född samma dag och år som uppgifterna i den amerikanska folkräkningen år 1900 och i Mathilda Rickters dödsbevis. Hon har i husförhörslängden även en halvbror, som heter Ljungberg, vilken emigrerade till Amerika 1881. Hemmadottern Matilda Jönsson reste ut via Köpenhamn och ankom till New York med ångfartyget Hekla den 6 augusti 1887. Ombord på detta fartyg fanns även mejeristen Gustaf Larsson, född uti Barkåkra på Bjärehalvön samma månad och år som uppgifterna i den amerikanska folkräkningen år 1900. Han var son till jordbrukaren Lars Andersson och dennes hustru Lovisa Helena Andersdotter. Trots att jag inte kan knyta ihop ankomsten till New York med en resa till Kalifornien, finner jag indicierna så starka, att jag bedömer dessa två personer vara paret Gust och Matilda Rickter. Dans hustru Susan har även hon spännande bakgrund. Hon har skotska anor och härstammar i trettonde led från de personer, de s.k. pilgrimsfäderna, som 1620 anlände till New England med fartyget Mayflower.

På fredagen regnade det. Det blev en slappardag utan utomhusaktiviteter. Susan och jag fann varandra direkt igen och vi satt och pratade hela dagen och visade varandra fotografier. Jag hade det svårt med tidsanpassningen och var jättestött vid 22-tiden. Då var klockan 1 på natten New York-tid.

På lördagen åkte jag och Susan runt i Bay-området. Vi besökte bland annat hennes gamla hemstad Crocket, för över Carquinez-sundet, besökte den gamla delstatshuvudstaden Benicia (1853–1854) med sin regeringsbyggnad och passerade sundet igen på en annan bro. På avstånd kunde man i Benicia se Mount Diablo. Det var en fascinerande trakt med intres-

Libertyfartyg vid Fisherman's Wharf.

santa småstäder och vackra utsikter. Frampå eftermiddagen körde hon mig till BART. Dagen efter skulle jag till fots turista i the City, vilket Susan inte orkade. Jag hade därför bokat ett hotellrum ute vid flygplatsen, så hon kunde få tillbaka sin lägenhet.

På söndagsmorgonen åkte jag med BART in till San Fran, som invånarna kallar sin stad. Steg av vid stationen Powell för att åka kabelspårvagn till Fisherman's Wharf. Ett måste! Turisterna hade inte vaknat ännu, så kön tog bara en halvtimme. Som göteborgare är jag ju van vid spårvagnar men detta var något extra. Terrängmässigt var det som om min barndoms trådbussar i Masthuggsborgens backar skulle ha ersatts av spårvagnar! Häftigt! Backarna gör att kabelspårvagnsresan blir en slags kontrollerad berg- och dalbanefärd. Efter en kortare mat- och vätskepaus gjorde jag därefter en 90 minuters bussrundtur i "downtown". Bussen var en dubbeldäckare och vädret var skönt, så jag åkte på övervåningen. Vi såg bland annat Fisherman's Wharf och delar av hamnen, Coit Tower och Telegraph Hill, Civic Center, Union Square, Chinatown Gate och Lombard Street, den krokigaste gatan. Det är en vacker stad med mycket djärv och spännande arkitektur. När fasta land var avklarat var det dags för en timmas båttur i bukten. Vi åkte ut strax bortom Golden Gate-bron, där vi vände och via Alcatraz fransida återvände till Fisherman's Wharf. Det var en underbar upplevelse att se stadens skyline från vattnet! Golden Gate-bron var imponerande men molnen låg lågt, så man kunde inte se hela bron på en gång. Nu var jag full av intryck och trött. Tänkte därför åka kabelspårvagn hem också. Väntetiden var nu en och en halv timma! Det hann mörkna medan jag väntade. En duktig trubadur underhöll oss, vilket gjorde att väntan inte kändes alltför lång. På morgonen hade jag suttit inne i vagnen men på kvällen satt jag fram på vänster utsida. Det gav en helt annan och ännu häftigare känsla av åkturen. Föraren var dessutom lite busig i sitt körsätt. En fantastisk dag var slut och ändå hade jag bara skrapat på ytan.

Dagarna i Kalifornien försvann bara alltför snabbt och nu var det dags att börja tänka på färden till Philadelphia och resan vidare till den gamla svenska kolonin Nya Sverige på östkusten. San Francisco är en fantastisk stad som jag lämnade med saknad och som jag gärna återvänder till igen.

*Ewert Arwidsson
trewetrans@telia.com*

Svenska skolan i Tampa Bay

Svenska skolan i Tampa Bay startades av två Sweor hösten 2006 och fullföljdes under det första året av sju lokala mammor och pappor. Den drivs inte av SWEA International men idag är vi många Sweor som jobbar som lärare och sitter i skolans styrelse. Li Ansefelt-Thornton är den drivande kraften bakom skolan. I vintras flyttade hon till Hawaii med sin familj och förespråkar skolans online-lektioner till föräldrar och barn där. Vi är en kompletterande skola som får bidrag från Sverige för att hålla våra barns språkkunskaper levande och utvecklande. Vi har idag ett 20-tal barn mellan 10 månader och 16 år, barn med olika kunskapsnivåer i svenska men med en stark anknytning till Sverige via en eller båda föräldrarna; med olika tid som de levt utomlands, allt från tre år till hela sitt liv.

Vi är idag i riktiga skollokaler som vi säger, efter att både ha varit i en galleria och en dansstudio. Men vi klagade inte då för vi fick nyttja deras lokaler fritt och båda lokalerna hade svenska ägare. Vi får hyra skolan av en lokal kyrka som normalt har en privatskola. Det är en kyrka av lutheransk tro så det blir lite av ett naturligt samarbete. Det ger oss också en kyrka att ha Lucia och skolavslutning i, i bästa svensk anda. Vi har också ett bibliotek som startade under det här skolåret. Biblioteket är öppet för alla svensktalande; i stort hela Florida om någon vill resa så långt. Vi har fått alla böcker donerade av svenskar i området. Idag är det 300+ stort, men vi vill att det växer: främst med nya böcker för våra barn. Vi har också filmer men mest videofilmer och vill då förstås att vår DVD-avdelning ska växa. Vi har också spel man kan låna hem och spela med sin familj. Vi spelar också spel i skolan.

Våra familjer är från olika delar av centrala Florida, men främst från vår närhet runtomkring Tampa. Familjerna har anknytningar till Sverige från Malmö i söder till Gävle i norr. Flera familjer är

svensk-amerikanska där en av parterna är från Sverige – både svenska män gifta med amerikanska kvinnor och svenska kvinnor med amerikanska män. Därför har vi också startat en vuxengrupp för dem som vill lära sig nybörjarsvenska-konversation. Där finns elever som vill lära sig att konversera med sina svärföräldrar, en utbytesstudent som vuxit upp och de har kontakt med, man har tappat svenskan som man en gång lärde sig som barn till svenska föräldrar i USA. Vuxengruppen är naturligtvis inte stödd med svenska medel utan är en del av skolan som vi erbjuder för att vi har möjlighet och intresse finns och den bedrivs med egna medel.

Våra lärare är föräldrar som antingen är lärare till professionen eller som arbetat inom skolan; här eller hemma i Sverige eller både och. Vi planerar lektioner baserade på teman och arbetar med allt från melodifestival till EU och den svenska regeringen, Astrid Lindgren och Vasaloppet. Just nu arbetar årskurs 5–9 med den svenska våren, djur och natur, där jag är lärare. I klassen åk F-1 så lär de sig färger, siffror, att läsa och skriva. I åk 2–4 så lär de sig om Astrid Lindgren genom att se filmen om Emil, höra sagor om Madicken och lära sig om de olika figurerna i Astrids sagor och om Astrid Lindgren. Vi arbetar med att läsa, skriva och berätta och alla lektioner är ämnesövergripande men tyngdpunkten ligger på att bli bekväm med det svenska språket i tal, skrift och text.

Vi handleder också Sofia Distans-elever; där elever läser svenska på distans med Sofias skolan i Stockholm och får betyg i den årskurs betyg ges. Deras lärare sitter i Stockholm och kontakten mellan lärare, handledare och elev sker via e-post. Vi har två elever i den gruppen i år men flera som uttryckt intresse för distansstudier nästa år. Som det ser ut idag så har vi nog en egen klass för Sofia Distans-eleverna nästa läsår.

Nytt för i år är också att vi ska sälja majblommor för barnen i Sverige, en del av pengarna får vi behålla och en del får vi ge till en lokal organisation som hjälper barn; det ska bli roligt och vi får se hur det går. Det är i alla fall något jättesvenskt tyckte vi:) Bra initiativ och lärorikt för våra barn som bor här i möjligheternas land. Vi får se hur det går och förhoppningsvis beställer vi fler nästa år.

Det går bra att hitta mycket av vår information på vår hemsida www.svenskaskolanitampabay.org men bilder och lektioner ligger låsta för medlemmar. Det för att skydda våra barn lite från internetvärldens lustigheter, men också för att vi driver en skolförening som vill ge de betalande något slags fördel för att de betalar. Om man är nyfiken på våra Webb-

landslektioner kan man få ett gäst-loggin, det är bara att kontakta oss, tala om vem man är och så fixar vi det.

Webbland är en onlinesatsning vi startade förra året. Det är en webbsida som vi lägger ut lektioner på så att elever ska kunna förbereda sig, jobba ifatt, eller om man bor så långt ifrån att man vill läsa mestadels hemma. Då är Webbland en källa för distansstudier i kompletterande svenska. Vi har länkar utlagda till svenska utbildningssajter och annat bra att ha för svenskastudier. Den utvecklas mer och mer för varje år och alla upplagda lektioner ligger kvar ifall man vill återkomma till materialet också.

Vem är jag? Jag, Malin, är från Norrköping och har bott här i Tampa i 11 år. Några års avbrott har det varit då vi varit hemma en sväng. Man längtar hem ibland och hemresan gav min son ett starkare band till vår hemstad än han då hade. Min son, Petter, är idag 15 år och har snart avslutat 9:an på Sofia Distans. Han läste svenska 2 så att, om han vill gå i skolan i Sverige, har han betyg att söka in på. Jättebra! När vi var hemma i Sverige en tid så gick han på den internationella linjen Norrköpings kommun då bedrev – en mycket bra erfarenhet och en god grund för hans svenska. Själv har jag jobbat inom skolan både hemma i Sverige och här i USA. Till och från, ända sedan sena 80-talet är det i skolan jag har arbetat, men är inte ännu utbildad lärare. Jag har jobbat med alla åldrar och många olika ämnen och elever med särskilda och inte särskilda behov.

Jag började jobba med Svenska skolan under höstterminen 2007. Efter att ha startat upp en avdelning av SWEA International i Tampa Bay så kom jag i kontakt med skolan via Li Ansefelt-Thorn-

ton, Swea och grundaren av skolan. Skolan växer så det knakar av nya elever och familjer, och vi har nu invigt vår SWEA-avdelning och är redan 80+ medlemmar stark. Som sagt: flera av lärarna är Sweor och E:et i SWEA står för Education så det är en ”match made in heaven”. Skolan drivs som en ideell förening med egen styrelse och ekonomi, på samma sätt som SWEA-Tampa Bay gör.

Att leva i Florida är varmt och skönt, ibland för varmt, men som svensk hör det till att klaga på vädret. De flesta av oss brukar säga att det är skönt att vara här, en del beskriver det som paradiset, en del inte, men vi lever ju vardagsliv med jobb, hushållsuppgifter, barnens aktiviteter på kvällarna och andra händelser som livet består av, så även om man bor 30 minuter från beachen så är man inte där ofta. Det är en utflykt som planeras på samma sätt som man skulle planera att åka till stranden på sommaren hemma i Sverige. Detta om man inte har fördelen att bo vid havet och stranden förstås. Det gör inte jag och skolan ligger heller inte vid kusten. Vi ligger inne i landet och det har sina fördelar om inte annat när orkansäsongen sätter igång. Vi är inte i en s.k. evakueringszon. Vi lever vardagsliv i den amerikanska, ganska snabba livsstilen, alltid på gång kan man säga, alltid i bil. Sedan jobbar vi hårt genom skolan och andra organisationer med att förankra oss i vårt hemland och framför allt våra svenska traditioner och vårt språk. Vi inser att vi kan ge våra barn gåvan av tvåspråkighet tidigt, som inte alla kan. Svenskan, som så många säger är så svår att lära sig, kan våra barn få gratis av oss – det är då vår skyldighet som föräldrar att lära ut vår kunskap och driva vår skola, en ideell verksamhet, tycker jag. Vi

Några av barnen framför skolan.

Vi jobbar med kändisar.

brukar säga att vi, vuxna, vet hur man äter och skalar en kräfta, men det vet inte våra barn, då ska vi lära dem det. Man är aldrig så patriotisk som när man är utomlands! Här är det vanligt att ha en dalahäst i sitt hem. När vi bodde i Sverige hade vi troligtvis inte en stor dalahäst i hallen. Men sådant är viktigt för svenskar här i tropiska värmen bland palmerna i Florida.

Roligt att ni läser det här och om ni vill kontakta oss, lära känna oss lite mer och se hur det är här i Tampa Bay, Florida, besök våra hemsidor:

Svenska skolan i Tampa Bay:
www.svenskaskolanitampabay.org

SWEA Tampa Bay:
www.swea.org/tampabay

Malin Samuelsson

Svenskundervisning i Australien

Som jag visste att det fanns kompletterande svenskundervisning i både Sydney och Melbourne hade jag före min avresa från Sverige gjort upp om ett sammanträffande med representanter från båda skolorna. Ett tiotal barn- och ungdomsböcker medfördes till vardera skolan, till bagagets tyngande, men till mottagarnas förtjusning.

Melbourne

Svenska skolan i Melbourne har lokaler i Svenska kyrkan och i näraliggande andra kyrkolokaler. Kyrkan är en mötesplats för de svenskar som bor i delstaten Victoria och dessa uppgick år 2001 till 1 379 personer, de flesta i Melbourne. Antalet svenskar ökar snabbt genom kommersiellt och vetenskapligt utbyte. Omkring 600 är medlemmar i kyrkan, varav 400 regelbundet deltar i aktiviteterna. Förutom den självklara satsningen på gudstjänster och församlingsarbete verkar kyrkan för att upprätthålla de svenska traditionerna. Allt firas utom surströmmingspremiären. I sin utåtriktade verksamhet använder sig kyrkan av både svenska och engelska, detta senare av hänsyn till ingifta medlemmar, som inte alltid behärskar ärans och hjältarnas språk.

Sara Hansen, administrativ koordinator för den svenska skolan, berättade att man på dess hemsida använder engelska för att riktigt säkert nå ut till alla intressenter. Skolan har för närvarande 90 elever och sju lärare, samtliga med lärarexamen. Ekonomiskt bidrag erhåller man både från svenska staten och från delstaten Victoria. Dessutom tar man ut en terminsavgift.

Elevernas ålder varierar från 4 år till

18. De yngsta, småvikingarna, är uppdelade i två grupper, en för fyraåringar och en för åldrarna 5 och 6 år. Vikingatemat går igen i Midgård (7 till 8 år) och i Yggdrasil (9 till 11 år). Gruppen Vikingarna har en stor spännvidd, mellan 12 och 17 år. Just nu har skolan en kö till intagningen, vilket tyder på ett mycket stort intresse för skolan i Melbourne. Undervisningen tar sikte på att förmedla en förtrogenhet med Sverige och med svensk kultur. Ofta arbetar man med teman: sagofigurer, samer, asagudar, kungafamiljen, svensk popmusik o.s.v. Utflykter och lägerskolor är uppskattade inslag i undervisningen.

Delstaterna Victoria och New South Wales erbjuder studenterna att tillgodoräkna sig betygen i svenska när de söker till akademiska utbildningar. Svenska skolan ordnar därför en mera formaliserad kurs, som leder fram till ett statligt prov av Victorian Curriculum and Assessment Authority. Denna undervisning äger rum på tisdagar och vänder sig såväl till svenska ungdomar som till australiska utbytesstudenter och barn till australiska familjer som vistats en tid i Sverige.

Sara Hansen med sonen Ferris tog emot böcker till svenska skolan i Melbourne.

I uppläggningsen av dessa kurser samarbetar den svenska skolan med University of Melbourne, där man erbjuder akademiska kurser i svenska. Vid mitt samtal med Maria Lindaräng, som är timplärare i svenska vid universitetet i Melbourne, berättade hon att utöver den akademiska undervisningen försöker institutionen att erbjuda vuxenkurser i svenska. På grund av universitetets svåra ekonomiska läge, ett internationellt välkänt fenomen, ges ingen sådan kurs denna termin, men den har tidigare samlat 15 till 20 deltagare, med varierande motiv för sitt svenskintrasse.

Sydney

Svenska skolan i Sydney startade 1978 och en av grundarna, Marianne Eckerström-Fancelli, tog vänligt emot mig och berättade såväl om den svenska skolan idag som om den vuxenundervisning som hon bedriver.

Redan från början var skolans ledning på det klara med att en decentraliserad struktur bäst skulle tjäna eleverna och deras föräldrar. En fast punkt för den svenska kolonin fanns inte på samma sätt som i Melbourne. Sydneys vidsträckthet gjorde det också lockande att dela upp undervisningen på flera lokaler. Idag har man undervisning på 10 ställen och attraherar 120 elever. I en förstad som Manly med fyra lärare är det lätt att differentiera undervisningen, medan platser med en eller två lärare får räkna med mera sammansatta elevkategorier. Visserligen tar man inte emot barn under 6 år, men i gengäld ordnas lekgrupper för de minsta barnen på tre olika ställen. De flesta lärarna är utexaminerade i Sverige, men det

Marianne Eckerström-Fancelli undervisar på en av sina kvällskurser.

finns också möjligheten att utbilda sig via undervisningssystemet i delstaten New South Wales. Skolan får ekonomiskt bidrag både från Sverige och från delstaten.

Vid mitt besök i Sydney förberedde man just årets stora lägerskola, då ett hundratal elever och deras familjemedlemmar deltar. Man skulle åka båt till en ö, där alla blir kvar i tre dagar för att umgås, leka och studera på svenska. Mycket uppskattat.

När eleverna kommer upp i tonåren avtar deras studieiver i svenska, samtidigt som deras ordinarie skolarbete ställer allt större krav. I Sydney har man motverkat detta genom inrättandet av en Internetskola. Eleverna kopplar upp sig via datorn och har en fast tid varje vecka, då de kan nå sin lärare och sina kamrater. Reella klassträffar ordnas var femte vecka. Denna internetundervisning har rönt positivt intresse från delstatens sida och har förmedlats som mönster till andra minoritetsspråk.

Den nytta eleverna kan ha av sina studier i svenska visar sig vid skoltidens slut, då svenska språket alltsedan 1994 kan ge poäng vid inträde till universiteten. De bästa tio ämnena får räknas vid antagningen. Examinationen ordnas tillsammans med delstaten Victoria och sköts av universitetet i Melbourne. Marianne Eckerström-Fancelli driver en abiturientkurs genom svenska skolans försorg och försöker att genomföra kursen på ett år. I Sydney läser varje år 8 till 10 elever denna kurs och när antalet slås ihop med de i Victoria kommer man upp i flera än 15, vilket är den gräns som myndigheterna har satt för att ordna examination i ett minoritetsspråk.

I Sydney finns också en tämligen omfattande vuxenundervisning i svenska i form av kvällskurser. De arrangeras i ett samarbete mellan WEA – Workers Edu-

cational Association (jfr ABF), svenska skolan och svenska kyrkan. Svenska kyrkan i Sydney har just fått en egen präst Katja Lin (Sydney och Brisbane) och delar lokaler med den tyska Martin Luther Kirche. Varje onsdag har man ett informellt kaffe i kyrkans lokaler och detta lockar bl.a. många svenska au-pair-flickor samt deras australiska pojkvänner. Dessa senare kan lätt värvas till vuxenkurserna. Kärlekens makt är stor.

I år hade Marianne fått tre nybörjargrupper med ett 20-tal elever i varje. Dessutom ledde hon en fortsättningsgrupp och en avancerad grupp. Ibland kommer det in önskemål om intensivkurser i svenska av australiensare som skall resa till Sverige för att arbeta eller studera och vanligen överlåter hon sådan undervisning till någon kollega. Bland vuxenkurserna nämndes också speciella pappakurser för föräldrar till skolans elever, som till äventyrs saknar färdigheter i svenska. Jag deltog i en vuxenlektion med en nybörjargrupp och där var det full fart på undervisningen. Man hade hunnit till stycket fyra i läroboken "Svenska utifrån", men eleverna kunde redan ställa enklare frågor till mig och förstod mina svar. Svenska sånger ingick som en viktig del i undervisningen. Ambitionen var på topp.

Svenskheten i Sydney är väl organiserad i ett Swedish Council, som samordnar aktiviteterna för Svenska kyrkan, Svenska klubben, Svenska skolan, Folkdanslaget Linnea och föreningen Svenskor i Sydney. Ett radioprogram på svenska (liksom på norska och danska) sänds varje lördag. Svenskheten var organiserad redan för hundra år sedan att döma av det monument över Daniel Solander som restes 1914 av lokala svenskar vid Botany Bay i södra delarna av staden till minne av denne svenske Linnélärjunge, som medföljde på kapten

Cooks resa jorden runt 1768 till 1771. Här finns också ett litet museum som visar en utställning "Seven days that changed the world", vilket syftar på den insamling av 3 000 växter och djur, som genomfördes av Joseph Banks och Daniel Solander under en veckas uppehåll i Botany Bay. (Kanske blev deras vetenskapliga insats inte fullt så omvälvande som utställningens titel anger, eftersom undersökningens resultat länge fick ligga opublicerade.)

Lennart Limberg
lennart.limberg@sverigekontakt.se

Ungdomar från Skandinaviska skolan i Maputo dokumenterar livet i Lichinga

På Skandinaviska skolan i Maputo, Moçambique har vi två distanselever, som bor i Lichinga. Det är en stad som ligger långt norrut i landet vid Niassasjön och räknas som en av jordens fattigaste platser. Distans eleverna kommer till skolan var tredje vecka för att få ta del av undervisningen och det sociala livet på skolan. Då bor de hos några av klasskamraterna. Sedan får de med sig nya uppgifter som de får läsa på egen hand.

För att klassen skulle få se hur de har det i Lichinga, fick vi en inbjudan att resa dit och bo hemma hos dem. Tack vare stöd från Riksföreningen Sverige-kontakt kunde vi boka våra biljetter och den lilla klassen bestående av sex elever i åldrarna 10–13 år och tre lärare packade väskorna och gav sig av på en spännande resa.

Det var en skolresa och eleverna hade två viktiga uppdrag. Det första var att de skulle ha fotokurs med värden Magnus Lundell, som är fotograf. Den kursen resulterade senare i en fantastisk fotoutställning på Skandinaviska skolan.

Det andra var att de skulle skriva var sitt reportage om livet i Lichinga. Vi hade flera besök inbokade och eleverna fick förbereda frågor. Med anteckningsblock, penna och kamera gav vi oss iväg på vårt uppdrag. Här får ni läsa ett av reportagen. De andra finns på Skandinaviska skolans hemsida; www.skandskol.com/lichinga

Cecilia Rosengren
cecilia.rosengren@skandskol.com

Resan till Lichinga

Text: Nils Modeér

Foto: Nils Modeér

Vi är en liten klass från Skandinaviska skolan i Maputo som ska åka på skolresa till Lichinga. Där träffar vi två olika grupper, en fiskegrupp och en kvinnogrupp. Vi besöker också två skolor. Vi får verkligen se hur det är att leva i Afrika.

Livet i Meponda

Vi sitter under ett träd och pratar med ett gäng fiskare. Solen skiner och vi är i byn Meponda vid Niassasjön. Fiskarna säger att ibland kan de få 1000 kg småfisk, men de får inte bara småfisk, de visar oss också riktigt stora fiskar.

De brukar fiska från en båt som är ganska liten, och som fiskenät använder de myggnät, som inte är så bra. Det är för att det är billigare med myggnät. De säger att det är sämst att fiska när det är månljus. Vi frågar också om det finns krokodiler och flodhästar. De nickar och berättar att ett barn dog när en kanot vältte och då kom det en flodhäst och dödade barnet. Efter att vi har pratat med fiskarna så går vi runt lite i byn. Det är en fantastisk upplevelse som jag aldrig kommer att glömma.

Efter oss går barn med öppna ögon. De vill att vi ska ta kort på dem. De skriker också "Arungos" efter oss som betyder vitingar. När vi går genom byn får vi se många saker som gör en lycklig. Barn som leker och som är glada bara över att se oss.

Kvinnorna bär på socker rör som de sedan äter.

I byn finns det varken elektricitet eller vatten. Vi går också förbi ett sjukhus. Där sitter en man med en bebis. Bebisens är bara en vecka gammal. Men den hade inte fötts på sjukhus, den hade fötts hemma. Det finns ingen läkare i hela byn. När den föddes var det bara mannens syster och hennes man som var på platsen.

Vi fortsätter genom byn och får se många saker. Efter vi gått ett tag så kommer vi fram till en hydda där vi får träffa

Här går eleverna från Skandinaviska skolan, Alexander, Oliver, Julius, Anton, Hassan och Nils.

en kvinnogrupp som heter 7 april gruppen. Den heter så eftersom det då är Moçambiques kvinnodag. De gick ihop för att jobba tillsammans med odlingar. De säljer sedan maten och sen delar de på pengarna. De är 10 personer i den här gruppen men det fanns fler kvinnogrupper i byn. På deras möten så pratar de om hur de ska använda sjön och åkrarna mer. Vi tackar och går sedan tillbaks genom byn för att äta fisk som vi köpte av fiskarna.

På vägen hem så åker vi förbi många byar. I vår bil sitter ordföranden för UCA (Uniao dos Capmponeses e Associacoes de Lichinga). Vi passar på att intervjua honom. Paulino heter han. Det är 62 grupper med i den, bland annat kvinnogruppen och fiskarna vi mötte var två av de grupperna. De arbetar för böndernas rättigheter som till exempel bra priser för sina varor.

Ett problem för organisationen är att alla medlemmar inte är medborgare i Moçambique och på så sätt kan de inte få pengar från staten. På vägen hem kollar jag ut genom fönstret, Niassa är fint och jag tycker det är lugnt och skönt och det finns inga problem. Många är väldigt glada och staden är mysig och trevlig.

En skola som ingen kan tänka sig

Idag ska vi åka till en skola. Vi kommer fram till skolan och det ser inte ut som en svensk skola utan mer som ett slitet hus med knappt några fönster. På skolgården är det bara träd. Vi får gå in i ett rum där rektorn sitter. Han har nästan igen plats alls jämfört med en rektor i Sverige. Han säger att 3150 barn går i skolan. Det de behöver mest är fler skolbänkar.

– Det brukar vara 90–100 elever i samma klass och på skolan har vi 38 lärare, säger han.

Det måste vara tufft att jobba i en sådan klass där man inte får någon ro.

När skolan startade 1941 så var det mest Portugiser som gick i skolan och ett fåtal moçambikier. En av lärarna visar oss runt och vi får gå in i vareda klass och hälsa. När vi kommer fram till en klass så får vi ställa frågor. Den första

frågan vi ställer är vad de vill bli när de blir stora. De vill bli läkare, doktorer, arkitekter, ekonomer och annat. Det de vill ändra på är skolbänkarna. De har heller inget vatten så det luktar väldigt illa på toaletterna. Och såklart ville de ha fler lärare. Om man kommer för sent till en lektion får man städa skolan på lördagar. Vi säger hur det är i Sverige, att det är förbjudet att slå barn och då säger de att deras rektor slår dem om de har gjort något dumt. De säger att inte lärarna slog dem men man vet ju aldrig för man säger väl inte det när läraren står och lyssnar.

Klassen tycker om sin lärare. De tyckte att hon var bra eftersom hon ger mycket läxor och bra förklaringar hur man ska jobba. Vi tar lite kort och sedan vill de ställa frågor till oss hur det är i Maputo och Sverige.

Finns det ännu smutsigare skolor?

Senare på dagen så får vi besöka en annan skola och när vi kommer fram och kollar in i klassrummet sitter där ännu fler elever i klassen. De är 183 i samma klass och läraren kan knappt stå upp. Klassrummen är överfulla och trasiga.

Och de har färre bänkar än förra skolan.

Alla sitter jättenära varandra.

Vi pratar med eleverna. På vägen hem så pratar vi med en tjej som följde med oss till skolan.

– Vissa lärare säger till barnen att de inte får fortsätta i nästa klass om de inte har sex med läraren, säger hon.

Det händer 2–6 barn per klass i skolan. Det har aldrig hänt henne, eftersom hon har starka föräldrar som har bra jobb.

När vi kommer hem så tänker jag på hur fruktansvärt det måste vara att vara tjej och stå ut med detta. Jag kan inte föreställa mig det. Jag är väldigt glad över allt jag har fått sett och jag måste verkligen tänka på att inte gnälla över det jag har.

Den varma vår vinden från Mjölby som kom flygande till Vitebsk och som återvände till Sverige igen

På våren finns många vindar som bringar en frisk och varm vårluft. När en sådan vind kommer flygande på besök kan inte ens ett molnigt vinterslaskväder fördärva en solig vårglädje. Denna vår gladdes Vitebsk av en sådan vind som kom flygande från Sverige. Gymnasium nr. 2 väntade besök av gäster från Mjölby Gymnasium och i mitten av mars kom de hit. Rektor Peter Tuvberger ledde den stora gruppen av lärare och elever från Kungshögskolan – 40 svenskar kom till Vitryssland. Den gamla traditionen av skolutbyten mellan Gymnasium nr. 2 i Vitebsk och svenska gymnasier existerar sedan länge. En gång vartannat år åker unga svenskar och vitryssar till varandras länder. Svenska gäster bor i vitryska familjer, har lektioner på Gymnasium nr. 2, åker på olika exkursioner, besöker museer, åker på utflykter till Minsk eller andra vitryska städer. Efteråt reser en vitrysk elevgrupp från det gymnasiet till Sverige och där har de ett intressant program hos sina nya svenska vänner. Sådana skolutbyten ger många positiva resultat.

Den första dagen gavs en vacker konsert som var gjord speciellt för detta tillfälle. Gymnasieelever sjöng och dansade för de nya svenska vänner som kommit hit för första gången. Det var mycket trevligt för de gymnasieelever som läser svenska att hälsa gästerna på svenska då. Tre killar från 9:e och 10:e årskurserna berättade jättegärna på svenska om sitt hemland, om olika städer, om Vitebsk förstås, och om sitt gymnasium där de studerar många främmande språk. En pojke deklamerade utantill den vackra dikten "I rörelse" av Karin Boye! De blev så stolta när de fick applåder från svenskarna...

Skolan nr. 6 i Vitebsk har också svenska som valt ämne, och femteårskurs-eleverna var inbjudna till gymnasiet för att möta några svenska elever. På det mötet presenterade de små pojkarna och flickorna sig själva på svenska, och de skänkte vitryska souvenirer till gästerna och läste hälsningskort för dem vilka de hade skrivit på svenska nästan själva. Ibland var barnen så roliga, ibland var de så förvirrade och de gjorde förstås fel ibland... Men de svenska killarna och tjejerna tyckte att barnen talade jättegulligt: "De måste fortsätta att studera svenska" – sade de. Det var trevligt för mig att höra att gästerna förstod mina små "svensktalande". Det var ett mycket intressant och nyttigt möte för vi hade goda möjligheter att bekanta oss och umgås med varandra. Dessutom gjorde den

Grundskoleeleverna hälsar på de svenska gästerna.

Vitebska tv-kanalen ett reportage från mötet med intervjuer av svenskarna och en stadstidning publicerade en artikel om det.

Länge kommer eleverna från både Sverige och Vitryssland att minnas de klara vårdagar som den varma vänliga vinden från Skandinavien förde med sig till Vitebsk. Hur som helst så fortsätter skolutbytet. I slutet av april åkte samma gymnasiegrupp från Vitebsk på besök till Mjölby Gymnasium.

Gymnasiegruppen hade en riktigt intressant resa i mitten av april. En deltagare i den svenska fakulteten som heter Jura Semashko var i Sverige med gruppen från Gymnasium nr.2. Han delade med sig av sina intryck till eleverna i femte årskursen i Skolan nr. 6 när han kom dit efter resan och visade oss mer än tre hundra bilder från sin dator. Från Vitryssland åkte de först till Tallinn, den gamla estniska huvudstaden vilken alltid ser så underbar och lite magisk ut som en älskad saga från barndomen. Där väntade färjan "Romantika" på våra resande och den var tillräckligt stor och bekväm för att förundra barnen och de tillbragte en fantastisk tid ombord från kvällen till nästa morgon. De vitryska eleverna med sin lärare kom fram en solig dag till Stockholm. De första orden som de fick höra då var: "Ni tog med er solen hit". Det var mycket trevligt att höra och värdet slog plötsligt om till vårväder och alla människor förväntade sig äntligen varma dagar. Med de trevliga tankarna satte sig gruppen ner i bussen och åkte till Mjölby. Så roligt det var att se samma svenska vänner igen, pussa och krama dem! Därefter var det ett möte på Mjölby Gymnasium i Kungshögskolan och Rektorn, Peter Tuvberger, gjorde en intressant presentation vid datorn speciellt för de vitryska gästerna. Efteråt tittade de på gymnasiebyggnaden som var mycket

funktionell och bekväm för studier. Hela tiden bodde vitryssarna i familjer hos sina svenska vänner, de hade så lektioner och diskussioner på gymnasiet och utflykter och resor i Sverige – till Göteborg, Vadstena, Linköping och till slut besökte de Stockholm under några timmar på vägen hem. De var förstas med om en massa jätteintressanta äventyr och fick möjligheter att bekanta sig med de vackraste kulturhistoriska platser i Sverige. Det verkade som Universeum hade gjort ett ljust och djupt intryck på dem. Det var jättevackert att se. Mitt i Göteborg finns detta underverk på 7000 kvm som innehåller en hel värld av äventyr: Vattnets väg, Regnskogen, Dödliga skönheter, Akvarierna... Det var förstas ett superfantastiskt besök för de nyfikna vitryska eleverna och de blev fulla av hänförelse då. Så många sällsynta djur som man kan se på där och de trivs bäst där – precis som besökarna, tror jag. Man kan föreställa sig så kul att äta t.ex. middag bland hajar och se på ormvisning! Det var en mycket trevlig resa till Sverige därför tillbragte vitryssarna många varma och gemytliga kvällar med svenskarna i deras familjer. På fritiden åkte de tillsammans till stugor vid sjöar där de kunde gå ut i skogen och efteråt hade de grillkväll på gården. Det vackraste landskap, stora och små städer, jätteskön skandinavisk natur, frisk sjöluft, snälla och vänliga människor – allt detta fyllde deras dagar i Sverige med glädje. Glad och lycklig kom den vitryska gymnasiegruppen hem från Sverige och var fyllda av nya vackra intryck.

*Tatsiana Sinitsa,
svensk lärare, Gymnasium nr. 2,
Skolan nr. 6, Vitebsk, Vitryssland*

*Jura Semashko, elev i 10:e årskursen,
deltagare i svenska fakulteten, Gymnasium nr. 2, Vitebsk, Vitryssland*

Kalles kaviar, knäckebröd... och svenska böcker?

Varsågod! Här kommer lite tips på läsvärda böcker som just landat på bokdiskarna hemma i Sverige.

MARTIN WIDMARK
Fotbollsmysteriet

Det är dags för den årliga fotbollsmatchen mellan Valleby och Solbacka. Lasse och Maja, som här står inför sitt fjortonde fall, är barnens favoriter.

MONIKA AHLBERG
Monikas bästa menyer för sommaren

I den fjärde boken i serien med årstidsbufféer förlänger Monika Ahlberg sommaren. Monikas bästa menyer för sommaren hjälper oss att ta tillvara de ljusa månadernas alla möjligheter - från försommarens första fest vid pingst till augustis kräftkalas.

TORBJÖRN FLYGT
Himmel

Louise och Fredrik är väldigt lyckade. Parvaneh från Esfahan har en man som misshandlar henne. Lena är gift med Janson som spelar på Derby. Parvaneh har Lena som lärare i svenska. Ibland stöter huvudpersonerna ihop, men att säga att deras vägar korsas vore att ta i.

TOMAS BODSTRÖM
Rymmaren

När ett brutalt mord sker på Österåkeranstalten förstår Miro att han står på tur. I detta intrigata spel står också en justitieminister och en kriminalvårdsdirektör i centrum. Alla har mycket att vinna, men också mycket att förlora.

CAMILLA LÄCKBERG
Sjöjungfrun

En man har försvunnit i Fjällbacka. Trots att Patrik Hedström och hans kollegor har gjort allt för att finna honom, vet ingen om han är död eller levande. Sjöjungfrun är den sjätte boken i Camilla Läckbergs succésérie.

Bokia | **WETTERGREN**

Nu är Wettergrens bokhandel en del av Bokia.

Beställ via mail:
sverigekontakt@wettergrensbokhandel.se
För medlemmar i Riksföreningen
Sverigekontakt gäller särskilda fraktvillkor.

Först arbetar du för att få pengar. Sedan sätter pengarna dig i arbete.

Det är lätt att se fördelarna med en förmögenhet. Handlingsfrihet. Livskvalitet. Trygghet. Men det finns också en baksida. En entreprenör som lyckats efter många år av lågavlönat arbete, måste ofta fortsätta att målmedvetet bygga sitt företag, trots framgången.

En arvtagare ärver inte bara pengar, utan ofta också ett stort ansvar. Ett idrottsproffs eller en artist behöver få arbetsro att fokusera på sin inkomstbringande talang, eftersom karriären är kort och livet långt. Affärerna kan stjäla tid och engagemang. Alla kan med andra ord behöva hjälp.

SEB är en ledande aktör inom private banking. En del av förklaringen är bredden. Private banking, som vi ser det, ska omfatta allt som har med din ekonomi att göra. Allt. För varje skede av livet.

Kontakta oss gärna, tel 08-454 60 30
www.seb.se/privatebanking

SEB

SVERIGES LEDANDE INTERNATSKOLA

Gymnasie- och grundskoleutbildning åk 7-9. Undervisning på svenska och engelska.
IB-program sedan 25 år med mycket goda resultat.

SIGTUNASKOLAN HUMANISTISKA LÄROVERKET

Telefon: +46-8-592 571 00

www.sshl.se

